

Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling

Eindrapport, januari 2011

Voorwoord

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling heeft de afgelopen drie jaar (2008, 2009 en 2010) vol overtuiging en met veel energie geijverd voor de Regionale Aanpak Kindermishandeling (RAAK). Rode draad door onze activiteiten was dat we in Nederland allemaal onze verantwoordelijkheid moeten nemen in het bestrijden van dit maatschappelijke probleem. Geen organisatie en geen individu uitgezonderd.

In deze eindrapportage nemen wij onze opdrachtgevers, het ministerie van VWS en het ministerie van Veiligheid & Justitie, mee langs de activiteiten die de Stuurgroep ondernomen heeft. We beschrijven wat we zijn tegengekomen en welke signalen we opvingen uit het veld. In de afgelopen drie jaar was de Stuurgroep een *'liaison'* tussen beleid en uitvoering en hebben we op diverse manieren kruisbestuiving tot stand proberen te brengen. Hiervan is tussentijds verslag gedaan in de vorm van beleidsadviezen, brieven, verslagen en constructieve gesprekken. In ons eindrapport vatten wij dit samen en eindigen we met enkele conclusies en aanbevelingen.

Twee thema's kwamen vaak terug: het belang van preventie en de invoering van de verplichte meldcode. Enkele algemene hartenkreten bij beide onderwerpen.

Preventie van kindermishandeling
De preventie van kindermishandeling verdient speciale aandacht. Eén van de manieren om kindermishandeling te voorkomen is het aanbieden van informatie over positief opvoeden aan de komende en de huidige generatie opvoeders. In 2007 is in ons Burgerlijk Wetboek de bepaling over ouderlijk gezag aangevuld met de basisnorm over opvoeden zonder geweld.

De Stuurgroep daagt de overheid in dit verband uit de meer traditionele aanpak van kindermishandeling (ingrijpen na schade) om te vormen naar preventie. De kraan dicht in plaats van dweilen! Vanuit een brede visie en aanpak zouden alle ouders voorzien moeten worden van basis-informatie en waar nodig praktische en professionele ondersteuning. We hebben het hier over kinderrechten in een notendop: het voorbereiden en toerusten van ouders. Maar ook over harde economische getallen: voor elk mishandeld ('incompetent opgevoed') kind moeten twee andere kinderen levenslang betalen. De kosten van kindermishandeling zijn torenhoog. Niet alleen criminaliteit en uitkeringsafhankelijkheid zijn steeds beter begrepen gevolgen van kindermishandeling, maar ook chronische ziektes, verslavingen, depressie en andere psychische aandoeningen, die enorme kostenposten vormen voor de lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg.

Verplichte meldcode
Sinds 2008 is de Nederlandse overheid voornemens een verplichte meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld in te voeren. Naar verwachting treedt de Wet Meldcode in 2011 in werking.

Vanuit de Rijksoverheid is veel gedaan de invoering van deze wet aan te laten sluiten bij de realiteit op de werkvloer. Professionals en organisaties die met kinderen en ouders werken, moeten ermee uit de voeten kunnen. En bovenal: de verplichte meldcode moet een effectief instrument worden in de aanpak van kindermishandeling. Zoals uit wetenschappelijk onderzoek blijkt, is dat zeer zeker het geval.

Het baart de Stuurgroep zorgen dat nog voor de daadwerkelijke invoering van deze verplichte meldcode er nu in de politieke arena al gerept wordt over een meldplicht. Het verschil tussen deze twee begrippen is levensgroot: verplicht je professionals een stappenplan te hebben over wat te doen bij vermoedens van kindermishandeling (verplichte meldcode) of heeft iedereen de wettelijke plicht vermoedens van kindermishandeling te melden (meldplicht)? De effectiviteit van een meldplicht wordt internationaal betwist. De meldplicht lijkt meer nadelen dan voordelen te hebben. De meldplicht bestendigt een reactief stelsel van kinderbescherming in plaats van bij te dragen aan echte preventie en proactief beleid. Aldus schiet de meldplicht zijn doel voorbij. Daarbij is de afgelopen jaren onder (medische) professionals een enthousiasme ontstaan dat mede is ingegeven door het vertrouwen dat het vorige kabinet heeft geschonken aan deze professionals. Zij hebben dat vertrouwen niet beschaamd: er is veel meer gemeld en er zijn meer kindermishandelingsproblemen door professionals zelf behandeld. Het zou zonde zijn deze positieve beweging uit het veld te niet te doen met de roep om een meldplicht. De Stuurgroep pleit voor een razendsnelle invoering van de verplichte meldcode. Een meldplicht zou in dit stadium contraproductief werken.

Het werk van de Stuurgroep zit erop. Met gemengde gevoelens nemen wij afscheid van onze taak. We zijn klaar, maar het is nog niet af. Er is veel tot stand gebracht en toch zijn we er met z'n allen nog lang niet. De omvang van het probleem en de ernst van de gevolgen – individueel en maatschappelijk – zijn onaanvaardbaar groot. Wij zullen elk vanuit onze eigen functie actief betrokken blijven bij de aanpak van kindermishandeling. We wensen eenieder die zich daar professioneel en/of persoonlijk mee bezig houdt, de benodigde daadkracht en energie toe daarmee door te gaan.

Namens de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling,

Prof. dr. Jan CM Willems
Onderzoeker kinderrechten en menselijke ontwikkeling Universiteit Maastricht

Inhoudsopgave

1. Inleiding **1**
Achtergrond en aanleiding 1
Opdracht en samenstelling Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling 2
Leeswijzer 2

2. Uitdragen maatschappelijk belang en creëren bewustwording **4**
Speeches en presentaties Stuurgroep 4
Artikelen en publicaties 4
Vraagbaak en doorverwijzer 5
Publiekscampagne 5
Resultaat 5

3. Bewaking Actieplan Aanpak Kindermishandeling en aandacht RAAK-aanpak **6**
Scholing van professionals 6
Communicatie NJi 6
Invoering verplichte meldcode 6
Werkbezoeken RAAK-regio's 8
Thematische werkbezoeken 9
Resultaat 10

4. (Beleids)voorstellen aan de minister **11**
Adviezen algemeen 11
Aanvalsplan Onderwijs 11
Bericht aan nieuw kabinet 11
Resultaat 12

5. Stuurgroep als ambassadeur **13**

6. Conclusies en aanbevelingen **14**
Aandacht vasthouden 14
Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) 14
Kwaliteit, werkwijze en effecten Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) 15
Rol onderwijs 15
Actieve rol VWS in implementatie Wet Meldcode 15
Aandacht voor kindermishandeling in curricula basis opleidingen 15
Multidisciplinaire behandelcentra 16
Inspectie als 'instrument' 16

Bijlagen

1: Activiteiten Stuurgroep 2008 – 2009 - 2010 **17**

2: Advies aan minister Rouvoet, januari 2009 **19**

3: Signalen uit het veld, brief aan minister Rouvoet, mei 2010 **28**

4: Aanvalsplan Onderwijs als bondgenoot tegen kindermishandeling, september 2009 **34**

5: Brief aan staatssecretaris Veldhuijzen, november 2010 **38**

1. Inleiding

Achtergrond en aanleiding

In april 2007 zijn er twee onderzoeken uitgevoerd naar het aantal kinderen in Nederland dat wordt mishandeld[1]. De aantallen schokten iedereen: per jaar zijn meer dan 100.000 kinderen slachtoffer van kindermishandeling. Mede naar aanleiding van deze onderzoeken heeft de toenmalige Minister van Jeugd en Gezin (dhr. André Rouvoet) in juli 2007 het Actieplan Aanpak Kindermishandeling 'Kinderen Veilig Thuis' opgesteld. Het Nederlands Jeugd instituut (NJi) verzorgt in opdracht van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin de coördinatie van het Actieplan.

De vier hoofddoelen van dit Actieplan waren:
- Voorkomen dat ouders hun kinderen (gaan) mishandelen;
- Signaleren van gevallen van kindermishandeling;
- Stoppen van de mishandeling;
- Beperken van de schadelijke gevolgen van de mishandeling.

Een van de belangrijkste acties uit het plan is het invoeren van een regionaal sluitende aanpak van kindermishandeling. 35 Centrumgemeenten regisseren deze regionale aanpak. De gemeenten moeten sluitende afspraken maken tussen lokale en regionale partners over de aanpak van kindermishandeling en een programma voor training en scholing aanbieden aan professionals. Een regiocoördinator ondersteunt de regio bij het invoeren van (elementen van) de RAAK-werkwijze. Alle regio's hebben prioriteiten gesteld en werkplannen gemaakt. Ook zijn er regionaal handelingsprotocollen opgesteld, waarin de werkwijze van professionals bij het signaleren van kindermishandeling, het gestructureerd nemen van beslissingen, de samenwerking rond gezinnen en de inzet van snelle en passende zorg beschreven zijn. De Rijksbijdrage voor het uitvoeren van deze plannen loopt tot eind 2010, daarna moeten de kosten lokaal en regionaal gedragen worden.

Naast de invoering van de regionale aanpak kindermishandeling behelst het Actieplan een publiekscampagne, verscherpt beleid met betrekking tot de strafbaarstelling en opsporing van kindermishandeling en het gebruik van meldcodes.

Om het Actieplan Aanpak Kindermishandeling aan te jagen hebben de betrokken ministers begin 2008 een breed samengestelde stuurgroep ingesteld. Deze Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling moest een actieve rol vervullen bij de realisatie van het Actieplan, met bijzondere aandacht voor de landelijke invoering van de regionale aanpak kindermishandeling.

---

[1] De *Nationale Prevalentiestudie Kindermishandeling (NPM-2005)*, Universiteit Leiden (100.000 ofwel 3% mishandelde kinderen per jaar) en *Scholieren over Mishandeling (SOM)*, Vrije Universiteit te Amsterdam (19,5% mishandelde/beschadigend opgevoede kinderen per jaar).

Inmiddels zijn er aanvullende Nederlandse cijfers. Volgens een recente studie van TNO rapporteert 1 op de 6 volwassenen (17%) als kind fysiek te zijn mishandeld en 1 op de 5 emotioneel te zijn mishandeld (19%) of verwaarloosd (21%) in het gezin (TNO/KvL, *Factsheet ACE*, November 2010: Table 2). Volgens recent internationaal onderzoek is 1 op de 10 kinderen in rijke landen jaarlijks slachtoffer van kindermishandeling (*The Lancet* 2009, *NatSCEV* 2009). Voor Nederland zou dit neerkomen op 350.000 kinderen per jaar. Bijna 1 op de 5 kinderen wordt gedurende hun jeugd mishandeld (VS, *NatSCEV* 2009). Dit laatste komt globaal overeen met de TNO-cijfers voor Nederland.

Opdracht en samenstelling Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling is aangesteld voor de duur van het Actieplan (tot eind 2010) en heeft tot taak[2]:

1 Het actief uitdragen van het maatschappelijke belang dat er meer werk gemaakt moet worden van de aanpak van kindermishandeling.
2 Het bewaken van de voortgang van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling.
3 Op een actieve en stimulerende manier aandacht vragen voor de RAAK-aanpak bij beroepsgroepen, lokale- en provinciale bestuurders en deze groep overtuigen van het grote belang om de RAAK-aanpak te implementeren.
4 Beleidsvoorstellen over de aanpak van kindermishandeling te beoordelen en hierover zijn zienswijze te geven aan de minister.
5 Het bijdragen aan de bewustwording dat alle burgers medeverantwoordelijkheid dragen voor het welzijn van de kinderen in onze maatschappij.
6 Het functioneren als ambassadeur zowel intern als extern betreffende de aanpak van kindermishandeling.

De samenstelling van de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling:

Naam	Functie	Periode
mr. I.W. (Ivo) Opstelten	Stuurgroep voorzitter	feb 2008 – okt 2010
drs. E.S.M. (Erik) Akerboom	korpschef regiopolitie Brabant-Noord	feb 2008 – mrt 2009
mw. P.A. (Pia) Dijkstra	tv-verslaggever	feb 2008 – juni 2010
drs. J.J.W. (Hans) Esmeijer	gedeputeerde provincie Gelderland	feb 2008 – dec 2010
mr. J. (Janet) ten Hoope	plv. hoofdofficier parket Rotterdam	sept 2010 – dec 2010
mr. M.J. (Marja) Horstman	plv. hoofdofficier parket Dordrecht	mrt 2010 – aug 2010
dhr. A. (Ton) Lith	portefeuillehouder huiselijk geweld Raad van Hoofdcommissarissen	mrt 2009 – dec 2009
drs. M.H. (Marjolijn) van de Merwe	vertrouwensarts AMK Z-Holland, coördinator kindermishandeling Maasstad ziekenhuis	sept 2009 – dec 2010
dhr. P. (Pim) Miltenburg	korpschef regiopolitie Gelderland-Midden en portefeuillehouder huiselijk geweld Raad voor Hoofdcommissarissen	jan 2010 – dec 2010
drs. C.M.M. (Corrie) Noom	wethouder van de gemeente Zaanstad	feb 2008 – dec 2010
mr. H.W. (Rieke) Samson-Geerlings	procureur-generaal parket Den Haag	feb 2008 – dec 2009
dr. K. (Kars) Veling	directeur Johan de Witt Scholengroep	feb 2008 – dec 2010
prof. dr. J.C.M. (Jan) Willems	onderzoeker kinderrechten / menselijke ontwikkeling Universiteit Maastricht	feb 2008 – dec 2010
drs. I. (Ingrid) Oomes	Stuurgroep secretaris	feb 2008 – dec 2010

Leeswijzer

In deze eindrapportage van de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling zijn de zes taken die de Stuurgroep opgedragen heeft gekregen uitgewerkt. Per taak lichten wij toe hoe wij de taak ingevuld hebben, welke activiteiten wij hebben uitgevoerd en welke resultaten het heeft opgeleverd. Sommige taken zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en vormen samen één hoofdstuk.

[2] Letterlijke weergave uit instellingsbeschikking.

Hoofdstuk twee gaat in op het uitdragen van het maatschappelijk belang door de Stuurgroep en het creëren van bewustwording. Vervolgens is uiteengezet hoe de voortgang van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling is bewaakt en op welke wijze de Stuurgroep aandacht heeft gevraagd voor de RAAK-aanpak (hoofdstuk drie). Hoofdstuk vier legt uit welke signalen uit het veld zijn overgedragen aan de minister als input voor beleid. Hoofdstuk vijf beschrijft de ambassadeursrol van de Stuurgroep. In hoofdstuk zes zijn onze conclusies en aanbevelingen weergegeven. De belangrijkste adviezen en correspondentie van de Stuurgroep zijn opgenomen in de bijlagen, als ook een complete activiteitenlijst.

2. Uitdragen maatschappelijk belang en creëren bewustwording

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling heeft tot taak het actief uitdragen van het maatschappelijke belang dat er meer werk gemaakt moet worden van de aanpak van kindermishandeling.

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling heeft tot taak bij te dragen aan de bewustwording dat alle burgers medeverantwoordelijkheid dragen voor het welzijn van de kinderen in onze maatschappij.

De Stuurgroep heeft zich op verschillende manieren ingezet voor het uitdragen van het maatschappelijke belang van de aanpak van kindermishandeling en het creëren van bewustwording dat iedereen een verantwoordelijkheid heeft in het aanpakken van kindermishandeling.

Speeches en presentaties Stuurgroep

Tijdens bijeenkomsten en conferenties over de aanpak van kindermishandeling hebben Stuurgroepleden speeches gegeven om de professionals in het veld te motiveren en aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Dit hebben wij bijvoorbeeld gedaan tijdens de bijeenkomst in april 2008 waar 35 regiogemeenten een Actieverklaring ondertekenden. Stuurgroepvoorzitter Ivo Opstelten sprak daar over de gedeelde verantwoordelijkheid van alle Nederlanders om kindermishandeling aan te pakken, de rol van de regiogemeenten daarbij en de manier waarop de Stuurgroep haar rol zal gaan spelen.

Andere bijeenkomsten waar de Stuurgroep actief aan deelnam waren onder meer de ondertekening van het convenant huiselijk geweld in Maastricht, het jaarlijkse NJi/Movisie congres Signaleren Kindermishandeling (keynote speech), een paneldiscussie over de samenwerking tussen justitie en de eerstelijnszorg, diverse symposia over de rol van ziekenhuizen en de tweede bestuurlijke bijeenkomst Aanpak Kindermishandeling met minister Rouvoet.

Artikelen en publicaties

Naast het verzorgen van speeches heeft de Stuurgroep artikelen gepubliceerd in vakbladen en op websites van diverse branche- en beroepsverenigingen[3]. Hierin is aandacht gevraagd voor de taken en verantwoordelijkheden van branche- en beroepsverenigingen in het aanpakken van kindermishandeling en de op handen zijnde invoering van de verplichte meldcode kindermishandeling. In specifieke gevallen zijn de uitkomsten van de gesprekken die de Stuurgroep met desbetreffende beroepsgroepen heeft gevoerd weergegeven in de artikelen én zijn de highlights van het Stuurgroepadvies aan minister Rouvoet opgenomen (zie ook hoofdstuk 3).

Om de aanpak van kindermishandeling in de medische sector onder de aandacht te brengen, heeft de Stuurgroep interviews gegeven en gepubliceerd in medische vakbladen.

[3] De stuurgroep heeft onder andere artikelen geplaatst in de vakbladen van de volgende organisaties: Actiz, GGD Nederland, GGZ Nederland, Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie, Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen, Landelijk Platform Peuterspeelzalen, MO-groep Jeugdzorg, Nederlandse Vereniging Maatschappelijk Werkers, Ondernemers in de Kinderopvang.

Politievakbladen hebben tevens aandacht besteed aan het onderwerp. Ook zijn er periodieke bijdragen geleverd aan de NJi nieuwsbrief, waarin telkens vanuit de invalshoek van één Stuurgroeplid zijn / haar visie op de aanpak van kindermishandeling is weergegeven.

Vraagbaak en doorverwijzer

Onder andere naar aanleiding van diverse publicaties en de zichtbare bijdrage van de Stuurgroep aan het maatschappelijk debat, namen tientallen zeer diverse organisaties contact op met de Stuurgroep. Organisaties -uiteenlopend van burgerinitiatieven tot geïnstitutionaliseerde organisaties- zochten de Stuurgroep op met zeer diverse vragen variërend van verzoeken om financiering, verzoeken om input te leveren op projectplannen, verzoeken om in contact gebracht te worden met anderen of om in het algemeen zorgen te uiten over de aanpak van kindermishandeling in Nederland. De Stuurgroep heeft aan vrijwel alle verzoeken van deze organisaties gehoor kunnen geven en desgevraagd input geleverd, doorverwezen en/of partijen met elkaar in contact gebracht.

Publiekscampagne

De Stuurgroep heeft een bijdrage geleverd aan de publiekscampagne Aanpak Kindermishandeling. Voormalig voorzitter Ivo Opstelten heeft samen met enkele stuurgroepleden de perslancering van de publiekscampagne bijgewoond en hij heeft deelgenomen aan de presentatie van het Tijdschrift Kindermishandeling. Ook heeft Combat, het communicatiebureau verantwoordelijk voor de publiekscampagne, Stuurgroepleden gericht ingezet in radio- en TV-programma's.

Resultaat

Door veel op te treden in doelgroepspecifieke media en artikelen te publiceren, hebben wij brede aandacht voor het onderwerp kindermishandeling gegenereerd. Een groot aantal burgers en professionals is hiermee bereikt, zowel binnen branche- en beroepsorganisaties, alsook bij gemeenten, provincies en andere betrokkenen. De Stuurgroep heeft duidelijk de effecten van deze zichtbaarheid ervaren: verschillende organisaties namen uit zichzelf contact op met het Stuurgroepsecretariaat voor meer informatie en/of het verzoek om in contact gebracht te worden met gelijksoortige organisaties. De zichtbaarheid en nationale bekendheid van (enkele) Stuurgroepleden heeft de aandacht voor het onderwerp kindermishandeling vergroot.

3. Bewaking Actieplan Aanpak Kindermishandeling en aandacht RAAK-aanpak

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling heeft tot taak het bewaken van de voortgang van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling.

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling heeft tot taak om op een actieve en stimulerende manier aandacht te vragen voor de RAAK-aanpak bij beroepsgroepen, lokale- en provinciale bestuurders en deze groep overtuigen van het grote belang om de RAAK-aanpak te implementeren.

Het bewaken van de voortgang van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling vormde een tweede taak van de Stuurgroep. Een belangrijk element uit dit Actieplan is de invoering van de regionale aanpak. De Stuurgroep heeft op verschillende manieren een stimulerende rol proberen te spelen in de regionale aanpak.

Scholing van professionals

Deskundigheidsbevordering is een speerpunt binnen de regionale aanpak kindermishandeling. De Stuurgroep heeft aandacht gevraagd voor het betrekken van initiële opleidingen en heeft aangeboden samen met J&G in gesprek te treden met basisopleidingen. Verder heeft de Stuurgroep meegewerkt aan het opstellen en opnemen van de e-learning module van de Augeo Foundation over het signaleren en melden van kindermishandeling op Spoed eisende Eerste Hulp (SEH) afdelingen van ziekenhuizen. Ook heeft de Stuurgroep verschillende gesprekken gevoerd met de Augeo Foundation en het onderwijsveld over het introduceren van een e-learning module in het onderwijs.

In samenwerking met de Inspectie voor de Gezondheidszorg heeft de Stuurgroep een expertmeeting georganiseerd waarbij professionals uit ziekenhuizen spraken over effectief beleid voor het signaleren en melden van kindermishandeling vanuit ziekenhuizen. Uit IGZ-rapportages blijkt dat de meeste ziekenhuizen hier nog nauwelijks beleidsmatig mee bezig zijn. Doelstelling van de expertmeeting was om aan de hand van enkele *best practices* een veldnorm op te stellen op dit gebied die ziekenhuizen duidelijkheid verschaft en die de IGZ als toetsingskader kan gaan gebruiken.

Communicatie NJi

De Stuurgroep hield zich op de hoogte van de voortgang van de invoering van de regionale aanpak kindermishandeling door frequent contact met het NJi (als uitvoerder van de aanpak). Tijdens verschillende vergaderingen maar ook tijdens individuele gesprekken met het NJi of tijdens (regio)bijeenkomsten gaven Stuurgroep en NJi elkaar wederzijdse input, advies en feed-back over de voortgang.

Invoering verplichte meldcode

Naast de invoering van de regionale aanpak kindermishandeling was de invoering van de verplichte meldcode kindermishandeling een speerpunt van het Actieplan. De Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling treedt naar verwachting in 2011 in werking.

In voorbereiding op deze wet heeft de Stuurgroep met circa 25 branche- en beroepsorganisaties gesproken over de invoering van de verplichte meldcode[4]. Tijdens deze gesprekken hebben wij per branche de stand van zaken in kaart gebracht met betrekking tot het gebruik van meldcodes. Heeft de branche al een meldcode en welke elementen zitten er in? Hoe wordt de code gebruikt en gestimuleerd? Welke belemmeringen en uitdagingen zien de branches? En hoe wordt omgegaan met het uitwisselen van informatie tussen de verschillende partijen?

Door in gesprek te gaan met de organisaties heeft de Stuurgroep bijgedragen aan het besef van nut en noodzaak van de meldcode. Over het algemeen ontmoette de Stuurgroep een enorme betrokkenheid met het onderwerp. Het is duidelijk dat het Actieplan Aanpak Kindermishandeling veel positieve energie heeft losgemaakt in het veld. De meeste gesprekken verliepen in alle openheid. Wel bleken beroeps- en brancheorganisaties te verschillen in hun houding ten opzichte van de verplichte meldcode. Aard en toonzetting van de gesprekken liepen dan ook uiteen. Naast het motiveren en stimuleren van het gebruik van de meldcode, heeft de Stuurgroep ook meningen en ideeën geháálд bij de organisaties. Deze aandachtspunten uit het veld heeft de Stuurgroep middels twee adviesbrieven en verschillende gesprekken overgedragen aan de minister[5].

Kader Belangrijkste punten advies

Het onderwerp kindermishandeling staat hoog op de agenda. Wel is het onderwerp opgepakt door een kleine groep betrokken professionals en blijkt de stap naar het **betrekken van directie/management** niet vanzelfsprekend. De Stuurgroep adviseert J&G niet alleen de professionals maar ook instellingsdirecties en management aan te spreken op hun verantwoordelijkheden.

De meeste brancheorganisaties zijn niet bij machte verplichtingen op te leggen aan hun leden en willen geen extra controles of bureaucratie. Zij kunnen bewustzijn van hun leden vergroten, maar hebben nauwelijks beschikbare capaciteit en middelen om codes te implementeren. De Stuurgroep adviseert J&G dit knelpunt te adresseren en de **implementatie van de verplichte meldcode te faciliteren** door ondersteuning van de vaak beperkt beschikbare middelen en capaciteit van branche- en beroepsorganisaties.
Vrijwel alle organisaties noemen het gebrek aan kennis en vaardigheden van professionals als groot knelpunt in de aanpak van kindermishandeling. De Stuurgroep adviseert J&G branche- en beroepsorganisaties formeel uit te nodigen **in gesprek te gaan met basisopleidingen** over het opnemen van het onderwerp kindermishandeling in curricula. J&G zou in deze gesprekken zelf ook een actieve rol kunnen innemen.

De Stuurgroep adviseert J&G extra te investeren in de inhoudelijke en beleidsmatige relatie tussen de aanpak van kindermishandeling en die van huiselijk geweld. Bijvoorbeeld door nader onderzoek naar de mogelijkheden voor het vastleggen van **een juridische basis voor het melden van huiselijk geweld**. De Stuurgroep adviseert J&G in samenwerking met de ministeries van VWS en Justitie te **bezien of verschoningsrecht en beroepsgeheim in praktijk aansluiten bij het tuchtrecht**. Indien professionals elke keer als zij in het kader van een (mogelijk) geval van kindermishandeling zich beroepen op het meldingsrecht tóch voor de tuchtcommissie dienen te verschijnen, bestaat het gevaar dat zij uiteindelijk minder bereid zijn tot gegevens uitwisseling en melding.

4 Zie bijlage 2 voor compleet overzicht van bezochte branche- en beroepsorganisaties.
5 Zie bijlage 2 en bijlage 3 voor advies en vervolgbrief aan (oud)minister Rouvoet.

Het veld ervaart de aansturing van bijvoorbeeld de ontwikkelingen op het gebied van de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG), de Verwijsindex Risico Jongeren (VIR), het Elektronisch Kind Dossier (EKD) en RAAK als versnipperd. Organisaties en bestuurslagen blijven lang op elkaar wachten en nemen niet altijd hun verantwoordelijkheden. Het gecompartimenteerde hulpaanbod en de vele instanties die hierbij een rol spelen versterken dit. Organisaties verwachten van de Rijksoverheid **een duidelijke visie op ketenregie**. Het uitblijven van eenduidige communicatie hierover vanuit het Rijk ervaren zij als gemis. Zij missen iemand die de regie voert over deze discussie. De Stuurgroep adviseert J&G hierin regie te nemen door bijvoorbeeld (centrum)gemeenten uit te rusten met richtlijnen en praktische modellen over het voeren van ketenregie.

De Stuurgroep signaleert dat **de preventie van kindermishandeling** op dit moment tussen wal en schip lijkt te vallen. Het loont voor gemeenten niet (financieel) hierop in te zetten aangezien de voordelen van preventie (verminderde instroom) terecht komen bij provincies. Afstand tussen gemeenten en provincie wordt groter, en zal toenemen met de op handen zijnde terugloop van middelen waar alle bestuurslagen mee te maken krijgen.

De Stuurgroep signaleert dat diverse landelijk opererende organisaties aangeven dat de werkwijze per AMK erg verschilt. Hierdoor is het lastig voor deze (koepel)organisaties om richtlijnen over samenwerking en/of protocollen voor hun leden te verzorgen. Zij wijzen erop dat de **werkwijze van AMK's meer en beter gestroomlijnd** kan worden en een eenduidige plek in de keten zou moeten krijgen. De samenwerking tussen BJZ en AMK wordt in de regio's ook zeer verschillend ingevuld, waarbij ze op plekken overkomen als twee losse entiteiten die onderling weinig communiceren.

De Stuurgroep signaleert dat **het onderwijs onvoldoende is aangehaakt bij de aanpak van kindermishandeling**. Op dit moment beweegt het onderwijsveld op dit punt te weinig. De complexe organisatie -met grote autonomie voor schoolbesturen, professionele zelfstandigheid van docenten en diverse management en bestuurslagen- maakt een geïntegreerde aanpak noodzakelijk. Er zou, bij voorkeur vanuit de Rijksoverheid, meer actie ondernomen kunnen worden om dit veld in beweging te krijgen, concreet handelingsperspectief te bieden voor management, professionals en (school)organisaties en allen op hun deelverantwoordelijkheid aan te spreken.

Werkbezoeken RAAK-regio's

Naast de gesprekken met branche- en beroepsgroepen is de Stuurgroep het land in getrokken om de RAAK-regio's Zeeland / Limburg, Noord-Holland-Noord, Amersfoort, Rotterdam en Flevoland te bezoeken. Bij een aantal regio's hebben we *best practices* 'opgehaald', zodat deze gedeeld konden worden met anderen. Ook hebben wij juist regio's bezocht die vertraging hebben opgelopen om hen te stimuleren en te overtuigen van het belang van de RAAK-aanpak. Daar waar nodig hebben wij een bemiddelende rol gespeeld en draagvlak gecreëerd onder betrokken partijen.

De Stuurgroep was betrokken bij het werkbezoek van een Keniaanse delegatie aan RAAK-regio Leeuwarden. De Stuurgroep heeft haar rol en taken uitgelegd aan de internationale delegatie en heeft ervaringen uit het buitenland mee teruggenomen naar Nederlandse professionals.

Ook spraken vertegenwoordigers van de Stuurgroep op diverse bijeenkomsten voor de NJi implementatieadviseurs over de voortgang in de regio's en de afstemming tussen bestuurlijk niveau en werkveld. De Stuurgroep vond het van belang betrokkenheid met werk van RAAK regiocoördinatoren te uiten en de toegankelijkheid van de Stuurgroep te vergroten voor regiocoördinatoren.

Thematische werkbezoeken

De Stuurgroep heeft werkbezoeken gebracht aan verschillende thematische sectoren die van belang zijn voor de aanpak van kindermishandeling: zorg, onderwijs, provincie en politie. In deze bezoeken sprak de Stuurgroep met bestuurders en professionals over de wijze waarop zij kindermishandeling tegen (kunnen) gaan. Betrokken partijen spraken open over zaken waar zij tegenaan liepen. Ook heeft de Stuurgroep een bezoek gebracht aan een kinderverhoorstudio in de regio Rotterdam-Rijnmond, waar zij de werking van kinderverhoorstudio's en de samenwerking tussen alle betrokken organisaties (politiek, ziekenhuis, RvK, AMK enzovoort) besprak. Tijdens dat bezoek werd de wens uitgesproken te komen tot een multidisciplinaire aanpak waarbij in 'verse' zaken direct multidisciplinair onderzoek gedaan wordt door een gespecialiseerde arts, een maatschappelijk werker en de politie dat leidt tot een duidelijke afweging welk strafrechtelijk en/of hulpverleningstraject moet worden ingezet. Momenteel is in Nederland die expertise verdeeld over verschillende instanties die geen standaardafspraken over de samenwerking hebben en ook niet voldoende van elkaars expertise op de hoogte zijn. Gevolg is dat slachtoffers vaker hun verhaal moeten doen dan nodig en wenselijk is. Dit leidt tot lagere effectiviteit en soms zelfs blokkering van de strafrechtelijke bewijsvoering (bijvoorbeeld omdat 'beïnvloeding' van het slachtoffer heeft plaats gevonden in het hulpverleningstraject). Daarbij kan het secundaire traumatisering tot gevolg hebben ('kastje naar de muur').

Kader Belangrijkste aandachtspunten thematische werkbezoeken

De zorgsector sprak onder meer zorgen uit over de versnipperde aansturing van CJG, VIR, EKD en RAAK. Daarbij gaven betrokkenen aan het spijtig te vinden dat de departementen Jeugd & Gezin en VWS niet meer samen optrokken op dit thema, bijvoorbeeld in de ontwikkeling van prestatie-indicatoren en landelijk signaleringsbeleid voor ziekenhuizen, en brachten zij de ontoereikende financiering voor de aanpak van kindermishandeling vanuit ziekenhuizen ter sprake.

Vanuit de onderwijssector kwamen aandachtspunten over de afhandeling van AMK-meldingen, het opnemen van aandacht voor kindermishandeling in initiële docentenopleidingen en het moeten 'shoppen' met een kind om de juiste hulpverleningsinstantie te vinden.

De politiesector presenteerde een goed werkende structuur om kindermishandeling binnen een (regio)kops gestructureerd aan te pakken. Aandachtspunt in de samenwerking is wel dat alle ketenpartners hun eigen methodieken hanteren. Er zouden meer gezamenlijke onderzoeksmethoden en instrumenten moeten komen zodat instellingen 'dezelfde taal spreken' en informatie uit bijvoorbeeld testen en risico-analyses van elkaar over kunnen nemen.

Ook vanuit de provincie kwamen methoden en suggesties om de provinciale rol bij de aanpak van kindermishandeling in te vullen. Een belangrijke les uit Flevoland als pilot regio voor de RAAK-aanpak (2003) was dat er problemen ontstaan als de RAAK-coördinator wegvalt. Een dergelijke 'waakhond'-functie blijft nodig en zou niet afhankelijk mogen zijn van projectmatige financiering.

Er is een multidisciplinaire aanpak nodig bij het aanpakken van kindermishandeling om het strafrechtelijk traject en hulpverlening op elkaar af te stemmen. Momenteel is in Nederland die expertise verdeeld over verschillende instanties die geen standaardafspraken over de samenwerking hebben en ook niet voldoende van elkaars expertise op de hoogte zijn. Strafrechtelijk traject en hulpverleningstraject kunnen elkaar 'bijten' bij gebrek aan vroegtijdige afstemming en obstakels in de gegevensuitwisseling. Een laagdrempelige multidisciplinaire specialistische onderzoeksvoorziening is nodig omdat er in de huidige ketensamenwerking teveel afstand tussen de schakels zit en er te veel onbekendheid is van elkaars mogelijkheden en beperkingen. Ondanks de toenadering en de goede wil van betrokken partijen blijft het ineffectief omdat men nauwelijks over de grenzen van het eigen domein kan kijken. Een dergelijke onderzoeksvoorziening hoeft niet te resulteren in een fysiek centrum maar wel in een samenwerking waarbij men de casus volgens een standaardmethodiek onderzoekt en evalueert. In feite in de 'nulde' lijn waarin vanaf de eerste *disclosure* justitie, medici en jeugdzorg/AMK samenwerken.

Resultaat

De Stuurgroep heeft een actieve rol gespeeld in het aanjagen van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling. De aanjaagfunctie van de Stuurgroep werd vooral tijdens de werkbezoeken zichtbaar. Om deze bezoeken voor te bereiden moesten betrokken partijen (soms voor het eerst) met elkaar om tafel. Daarbij zorgde de status van de Stuurgroep in de meeste gevallen voor betrokkenheid van directie en management bij het werkbezoek, hetgeen prettig was voor de professionals op de werkvloer die hierdoor de gelegenheid kregen met hun eigen bestuurders te spreken over de situatie in hun regio/organisatie. Het strategisch inzetten van de verschillende Stuurgroepleden bij de diverse bezoeken, bijvoorbeeld door het inzetten van een 'zware' Stuurgroepdelegatie bij regio's/organisaties die wat extra aanmoediging nodig hadden en de actieve opvolging van de bezoeken vanuit de Stuurgroep heeft partijen gestimuleerd daadwerkelijk aan de slag te gaan.

Naar aanleiding van de gesprekken met branche- en beroepsorganisaties en de bezoeken aan RAAK-regio's is er met een aantal van hen een frequent contact ontstaan en heeft de Stuurgroep op verschillende wijzen een stimulerende en motiverende rol kunnen spelen, bijvoorbeeld door publicaties in verenigingsbladen, door bijdragen aan discussies en (management- en of leden-) vergaderingen of door doorverwijzingen naar beschikbare materialen en methodieken.

De expertmeeting die de Stuurgroep samen met IGZ organiseerde heeft ertoe geleid dat een werkgroep zich momenteel buigt over een veldnorm voor effectief ziekenhuisbeleid met betrekking tot het signaleren en melden van kindermishandeling.

De gevraagde en ongevraagde input richting zowel NJi als J&G (en andere departementen) over de voortgang van het Actieplan leverde stevige discussies op en heeft naar het inzicht van de Stuurgroep geholpen bij de uitvoering.

4. (Beleids)voorstellen aan de minister

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling heeft tot taak beleidsvoorstellen over de aanpak van kindermishandeling te beoordelen en hierover zijn zienswijze te geven aan de minister.

Adviezen algemeen

De afgelopen drie jaar heeft de Stuurgroep veel signalen van professionals uit het veld opgevangen. Kennis, meningen, ideeën en zorgen van alle betrokkenen hebben we in ons opgenomen. In adviesmemo's, brieven en gesprekken hebben we de signalen die we opvingen neergelegd bij (oud)minister Rouvoet en staatssecretaris Veldhuijzen van Zanten met het verzoek deze om te zetten in concrete beleidsacties. In bovenstaande hoofdstukken zijn de belangrijkste adviezen besproken, deze zijn ook opgenomen in de bijlagen.

Aanvalsplan Onderwijs

De Stuurgroep heeft het 'Aanvalsplan Onderwijs als Bondgenoot' opgesteld[6]. Van diverse kanten is de afgelopen periode naar voren gekomen dat het onderwijs onvoldoende is aangehaakt bij de aanpak van kindermishandeling. Hierbij gaat het niet alleen om het signaleren en het melden van (mogelijke) bedreigingen van kinderen, maar ook om de pedagogische en burgerschapsvormende –met inbegrip van de 'ouderschapsvoorbereidende'– taak van de school. Kinderrechteneducatie en jeugdparticipatie zijn daarbij sleutelbegrippen.

Vanuit diverse kanten is de afgelopen periode naar voren gekomen dat het onderwijs onvoldoende is aangehaakt bij de aanpak van kindermishandeling. Hierbij gaat het niet alleen om het signaleren en het melden van (mogelijke) bedreigingen van kinderen, maar ook om de pedagogische en burgerschapsvormende taak van de school.

Het onderwijsveld is ingewikkeld georganiseerd. Schoolbesturen en scholen hebben een grote autonomie én leraren hebben hun professionele zelfstandigheid. De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling heeft daarom een discussiestuk geschreven over de rol van het onderwijs bij het signaleren en melden van kindermishandeling en de wijze waarop het onderwijsveld gestructureerd betrokken kan worden bij het aanpakken van kindermishandeling. Hierin is gepleit om een integraal aanvalsplan te maken, waarin verschillende departementen samen werken en alle partijen in het onderwijsveld concreet handelingsperspectief aangeboden krijgen om hun verantwoordelijkheden in te vullen. Een van de mogelijkheden waarop dit belegd zou kunnen worden, is in de vorm van een convenant. De Stuurgroep heeft het programmaministerie van Jeugd & Gezin geadviseerd een projectgroep te vormen met een aantal experts uit de verschillende betrokken organisaties en de ministeries van OCW en VWS.

Bericht aan nieuw kabinet

De Stuurgroep heeft bij het aantreden van het nieuwe kabinet een brief geschreven aan de bewindspersoon verantwoordelijk voor de jeugdzorg: Staatssecretaris Veldhuijzen van Zanten (VWS). In deze brief[7] schetst de Stuurgroep haar visie op de aandachtspunten en prioriteiten voor de komende periode.

---

6 Zie bijlage 4.

7 Zie bijlage 5.

Resultaat

De Stuurgroep heeft de informatie uit alle gesprekken en bezoeken aan het veld consequent teruggekoppeld aan het departement middels schriftelijke en mondelinge verslagen. Daarnaast zijn de signalen neergelegd in de diverse (beleids)adviezen. In hoeverre deze signalen mee zijn genomen in beleid is moeilijk vast te stellen. In sommige gevallen had de Stuurgroep het idee dat adviezen ‘landden’, in andere gevallen minder.

5. Stuurgroep als ambassadeur

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling heeft tot taak te functioneren als ambassadeur zowel intern als extern betreffende de aanpak van kindermishandeling.

Om haar ambassadeursrol vorm te geven is de Stuurgroep -zoals hierboven beschreven- het veld ingegaan om te praten met allerlei professionals om dezen te stimuleren de aanpak van kindermishandeling hoog op de agenda te zetten. De toegankelijkheid van de Stuurgroep is hierdoor vergroot en we hebben aan iedereen duidelijk gemaakt waar de Stuurgroep voor staat en waarvoor organisaties en professionals bij de Stuurgroep terecht kunnen.

Naast gesprekken, bezoeken aan regio's, bijdragen aan symposia/congressen en het afleggen van thematische werkbezoeken vond de Stuurgroep het belangrijk om aansluiting te zoeken bij bestaande initiatieven, organisaties en andere stuurgroepen die opereren op thema's die de aanpak van kindermishandeling raken. In dit kader is er contact geweest en heeft er kennisuitwisseling plaats gevonden met Jongeren Centraal CP-ICT, het Partnership Aanpak Seksueel Geweld, de Augeo Foundation, het NFI en de Stuurgroep Zwangerschap en Geboorte (die haar eindadvies al had uitgebracht).

Stuurgroepleden functioneerden ook binnen hun eigen organisaties en werkgebied als ambassadeur en spraken zich bij diverse gelegenheden uit voor een gecoördineerde aanpak van kindermishandeling. Het delen van kennis binnen de breed samengestelde Stuurgroep heeft hierbij geholpen: bestuur, uitvoering en wetenschap werden samengevoegd, wat de kennis en inzichten van de Stuurgroepleden verdiepte.

6. Conclusies en aanbevelingen

Voormalig minister Rouvoet is er de afgelopen jaren in geslaagd het onderwerp hoog op alle agenda's te krijgen en een aantal belangrijke acties in gang te zetten. De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling is hier voortvarend mee aan de slag gegaan. Gezamenlijk hebben we veel energie losgemaakt in het veld. Het Actieplan Aanpak Kindermishandeling loopt eind 2010 af. Om de vruchten te plukken van alle inspanningen volgen hierna enkele toekomstgerichte conclusies en aanbevelingen:

Aandacht vasthouden

Kindermishandeling staat nu hoog op de maatschappelijke agenda en moet daar ook blijven. Dat vergt aandacht en energie van alle betrokken actoren. Het opzetten van een programmaministerie met een externe Stuurgroep om dit onderwerp aan te jagen heeft goed gefunctioneerd. De Stuurgroep vindt het van belang deze aandacht vast te houden en is van mening dat hier actief op ingezet moet blijven worden. Nu (eind 2010) al ziet de Stuurgroep de aandacht verslappen en partijen terugkeren naar hun eigen domeinen terwijl keer op keer uit wetenschappelijk onderzoek en inspectierapporten blijkt dat een multidisciplinaire aanpak bij kindermishandeling essentieel is. Het belang van de invloed van bestuurders en leidinggevenden op de samenwerkingscultuur kan niet genoeg worden benadrukt. De bewindspersonen van VWS en V&J zullen luid en duidelijk voor multidisciplinariteit moeten kiezen om professionals op de werkvloer (bijvoorbeeld rechterlijke macht en medici) tot verdere toenadering te laten komen.

Een aansprekende, zichtbare en toegankelijke groep professionals naast de overheid kan hierbij helpen. Een multidisciplinaire groep van invloedrijke experts op hun vakgebied die leiderschap binnen de eigen organisaties of werkvelden tonen kan helpen de benodigde verandering teweeg te brengen en de focus te leggen op wat ons bindt, in plaats van op wat ons scheidt. Een andere -aanvullende- manier zou kunnen zijn het gestructureerd en periodiek verspreiden van *best practices* vanuit verschillende beroepsgroepen.

De diverse rapporten die in het voorjaar van 2011 uitkomen over de aanpak van kindermishandeling (onder meer het rapport van de Gezondheidsraad en de evaluatie van het NJi) zouden kunnen worden aangegrepen om extra aandacht te geven aan de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin (CJG)

De CJG's spelen een belangrijke rol in de aanpak, de preventie en het terugdringen -qua omvang en ernst- van kindermishandeling. Deze rol zal nog groter en belangrijker worden als er meer jeugdzorg taken van provincies naar gemeenten overgaan. Afstemming van taken en bevoegdheden met de provinciaal georganiseerde Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's) blijft hierbij van groot belang. Kwantitatief loopt de ontwikkeling van de CJG's naar volle tevredenheid. Met het oog op de kwalitatieve ontwikkeling ziet de Stuurgroep nog enkele uitdagingen. Zo bestaat er onduidelijkheid over de koppeling tussen het CJG en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG). Zaken als afstemming tussen de samenwerkende partijen, het beleggen van verantwoordelijkheden en gegevensuitwisseling lijken niet opgelost.

Kwaliteit, werkwijze en effecten Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)

De werkwijze van AMK's verschilt per regio en kan beter en meer gestroomlijnd worden. Dit zou samenwerking (bijvoorbeeld met landelijk opererende organisaties) vergemakkelijken.

Rol onderwijs

Momenteel beweegt het onderwijsveld te weinig in de aanpak van kindermishandeling. De complexe organisatie (met grote autonomie voor schoolbesturen, professionele zelfstandigheid van docenten en diverse management- en bestuurslagen) maakt een geïntegreerde aanpak noodzakelijk. Niet alleen om scholen als organisatie(s) te betrekken bij de aanpak van kindermishandeling, maar ook om scholen een gestructureerde rol te geven in passend onderwijs met betrekking tot psychosociale vorming, burgerschapsvorming en '*parenthood education'* (kinderrechten en ouderschapseducatie).

Actieve rol VWS in implementatie Wet Meldcode

De Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling treedt naar verwachting komend jaar in werking. De Stuurgroep vindt het invoeren van de verplichte meldcode een goede ontwikkeling die aansluit bij de huidige beweging in de praktijk. De meeste organisaties die wij hebben gesproken werken al met meldcodes, richtlijnen of protocollen. Wel heeft de Stuurgroep gemerkt dat het verschil tussen een meldplicht en verplichte meldcode constante uitleg behoeft.

Daarnaast hebben veel branche- en beroepsorganisaties aangegeven beperkte middelen en capaciteit te hebben om de wet (lees: de meldcode) te implementeren. De Stuurgroep pleit daarom voor een nog actievere rol voor VWS in het ondersteunen van branche- en beroepsorganisaties bij de implementatie van de nieuwe wet. Bezuinigingen op de implementatie van deze wet is verkeerde zuinigheid.

Rol zorgverzekeraars in aanpak kindermishandeling

Zorgverzekeraars hebben volgens de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling een belangrijke preventieve en curatieve rol bij de aanpak van kindermishandeling. Diverse wetenschappelijke studies tonen aan dat mishandelde kinderen op latere leeftijd meer dan gemiddeld te maken hebben met chronische ziektes en depressie. Daarbij komt het transgenerationele effect van het 'overdragen' van onbehandelde kindermishandeling. Er valt veel te winnen met een systeem waarin zorgverzekeraars betrokken zijn bij zowel curatieve consulten gericht op de korte termijn, alsook meer preventieve maatregelen gericht op de langere termijn. De preventieve rol zou in eerste instantie experimenteel ingevuld kunnen worden met behulp van innovatiegelden. Zo'n financiering is niet herleidbaar naar individuele patiënten maar heeft wel effect. Uiteindelijk daalt hierdoor op de lange termijn de zorgafname.

Aandacht voor kindermishandeling in curricula basis opleidingen

Initiële opleidingen besteden tot op heden weinig tot geen aandacht aan het onderwerp kindermishandeling. Hoewel de overheid een zeer beperkte invloed heeft op de onderwijsinhoud, ligt er wel een overheidstaak weggelegd dit onderwerp bij initiële opleidingen te agenderen. De Stuurgroep heeft al vaker aangegeven graag bereid te zijn samen met het departement de belangrijkste basisopleidingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheden hierin.

Multidisciplinaire behandelcentra

Tot de aanpak van kindermishandeling hoort nadrukkelijk ook het beperken van de schadelijke gevolgen van mishandeling, misbruik of verwaarlozing. Hiervoor is een multidisciplinaire aanpak nodig bij het aanpakken van kindermishandeling die het strafrechtelijk traject verbindt met de hulpverlening. Momenteel is in Nederland die expertise verdeeld over verschillende instanties die geen standaardafspraken over de samenwerking hebben en ook niet voldoende van elkaars expertise op de hoogte zijn.

Een laagdrempelige multidisciplinaire specialistische onderzoeksvoorziening is nodig om de afstand tussen partijen te verkleinen. Een dergelijke onderzoeksvoorziening hoeft niet te resulteren in een fysiek centrum maar wel in een samenwerking waarbij men de casus volgens een standaardmethodiek onderzoekt, behandelt en evalueert. In feite in de 'nulde' lijn waarin vanaf de eerste *disclosure* justitie, medici en jeugdzorg/AMK samenwerken.

Inspectie als ‘instrument’

Met het oog op het ophouden van de financiering van de RAAK-aanpak per eind 2010 is het van groot belang dat er een specifieke organisatie is die toezicht houdt op het functioneren en samenwerken van organisaties betrokken bij de aanpak van kindermishandeling. Door deze functie expliciet te beleggen bij een inspectie – bijvoorbeeld bij de samenwerkende inspecties Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) – en deze daartoe uit te rusten, blijft er een instantie die organisaties en professionals formeel aanspreekt op verantwoordelijkheden. Het verspreiden van goede voorbeelden over ketensamenwerking zou hieraan gekoppeld kunnen worden. De Stuurgroep spreekt de hoop uit dat de samenwerking binnen het ITJ de verschillende betrokken departementen stimuleert meer dan voorheen samen te werken, over eigen schotten heen te kijken en integraal beleid tot stand te brengen in de aanpak van kindermishandeling.

BIJLAGE 1: Activiteiten Stuurgroep 2008 – 2009 - 2010

Activiteit	Wie	Wanneer
Deelname bestuurlijke bijeenkomst ondertekening actieverklaring	IO, PD, CN, HE, io	21 april 2008
Theoretische sessie Kindermishandeling (stuurgroep intern)	IO, CN, HE, EA, KV, io	7 mei 2008
Werkbezoek Onderwijs	KV, CN, io	26 mei 2008
Deelname presentatie partnership J&G en Augeo Foundation	IO, io	3 juni 2008
Deelname NJi klankbordgroep Uitvoeringsplan Aanpak Kindermishandeling	CN, io	17 juni 2008
Werkbezoek politie Holland-Midden (Alphen aan den Rijn)	IO, KV, RS, io	18 juli 2008
Werkbezoek provincie Flevoland	CN, KV, io	28 aug 2008
Deelname expertmeeting ZonMW signaleren kindermishandeling	io	2 sept 2008
Gesprekken met circa 25 branche en beroepsorganisaties (Actiz, BKN, GGD, GGZ, KNGF, KNMG, KNOV, LHV, LPP, NMT, NVK, NVMW, NVZ, MOgroep, PO-Raad, NFU, AVS, MEE Nederland, NOC*NSF, NVvP, politie, RVK, V&VN, VIT, NvBK)	allen	okt 2008 – okt 2009
Voorzitten expertbijeenkomst Onderzoeksraad voor Veiligheid	JW	25 nov 2008
Deelname en bijdrage publiekscampagne Aanpak Kindermishandeling	allen	dec 08 – dec 09
Communicatie uitingen in bladen branche- en beroepsverenigingen	allen	dec 2008 – dec 2010
Meewerking Augeo E-learning module SEH artsen	PD, JW	2009
Kennisuitwisseling Stuurgroep – Augeo Foundation	IO, io	28 jan 2009
Deelname paneldiscussie samenwerking justitie en eerstelijnszorg	RS	jan 2009
Aanbieding advies aan minister Rouvoet	Allen	19 feb 2009
Aanwezigheid perslancering publiekscampagne	IO, CN, io	23 maart 2009
Discussie over e-learning module Onderwijs met Augeo	KV, io	14 april 2009
Presentatie advies en discussie NJi implementatie adviseurs	CN, io	16 april 2009
Kennisuitwisseling en boekpresentatie NFI	allen	13 mei 2009
Speech en discussie NJi implementatie adviseurs	IO, io	19 mei 2009
Bestuurlijke bijeenkomst	IO, CN, HE	4 juni 2009
Bezoek RAAK-regio Zeeland	PD, RS, mb	12 juni 2009
Speech ondertekening convenant huiselijk geweld/kimi Maastricht	JW, io	18 juni 2009
Bezoek RAAK-regio Noord-Holland-Noord	CN, io	19 juni 2009
Werkbezoek Diakonessenhuis Utrecht	PD, HE, io	30 juni 2009
Presentatie stuk Onderwijs als Bondgenoot in de strijd tegen kindermishandeling	KV	16 sept 2009

Expertmeeting Inspectie Gezondheidszorg	IO, MvdM, RS, io	29 sept 2009
Bezoek RAAK-regio Amersfoort	KV, TL, io	8 okt 2009
Bezoek RAAK-regio Rotterdam	KV, CN, MvdM, io	15 okt 2009
Openingsspeech NJi/Movisie congres Signaleren Kindermishandeling	IO, io	16 nov 2009
Bestuurlijke bijeenkomst Aanpak Kindermishandeling	IO, CN, TL, MvdM	10 dec 2009
Kennisuitwisseling Jongeren centraal CP-ICT	allen	16 dec 2009
Werkbezoek Keniaanse delegatie RAAK regio Leeuwarden	io	februari 2010
Bijeenkomst Nederlandse Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling	MvdM	3 maart 2010
Overleg OCW Signalering Kindermishandeling	KV, io	maart 2009 – dec 2010
Deelname en presentatie symposium Successen in Utrechtse Ziekenhuizen	MvdM, PD, io	15 maart 2010
Bezoek Raad voor de Kinderbescherming	JW, MvdM, MH, mb	17 maart 2010
Gesprek NFU bestuur	MvdM, mb	14 april 2010
Kennisuitwisseling Partnership Aanpak Seksueel geweld	MH, KV, mb	25 mei 2010
Opstellen en bespreken brief aan minister Rouvoet	allen	mei 2010
Presentatie protocol aanpak kindermishandeling	MvM	1 november 2010
Brief aan Staatssecretaris Veldhuijzen	allen	november 2010
Deelname ronde tafel Zorgverzekeraars Nederland	MvdM, io	17 november 2010
Bezoek kinderverhoorstudio	JtH, KV, CN, HE, MvM, mb	13 december 2010
Herhaalbezoeken branche- en beroepsorganisaties	allen	nov – dec 2010
13 Stuurgroepvergaderingen	allen	2008/2009/2010
Periodieke bijdragen aan NJi nieuwsbrief	io	2008/2009/2010

BIJLAGE 2: Advies aan minister Rouvoet, januari 2009

AAN Mr. A. Rouvoet, Minister voor Jeugd en Gezin
VAN Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling
Januari 2009

Onder meer naar aanleiding van het rapport Veldkamp 'meldcodes kindermishandeling' heeft de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling diverse branche- en beroepsorganisaties uitgenodigd voor een gesprek over het gebruik van meldcodes in hun sector. In dit verband hebben wij tot op heden 15 organisaties[1] gesproken. Begin 2009 zullen wij de laatste gesprekken plannen met organisaties die ons in deze gespreksronde onder de aandacht zijn gebracht.

De organisaties die wij spraken en de wijze waarop zij bezig zijn met het aanpakken van kindermishandeling, zijn zeer divers. Over het algemeen heeft de enorme betrokkenheid die deze organisaties met het onderwerp kindermishandeling laten zien ons positief verrast. Het is duidelijk dat uw Actieplan Aanpak Kindermishandeling zeer veel positieve energie heeft losgemaakt in het veld. De openheid waarmee al onze gesprekspartners hun activiteiten en belemmeringen in de aanpak van kindermishandeling met ons hebben willen delen is lovenswaardig.

Naast organisaties met gemotiveerde mensen die zichtbaar hun verantwoordelijkheden nemen op dit terrein, hebben we ook organisaties ontmoet die melden andere prioriteiten te hebben. Toch lijken de gesprekken ook voor deze laatste categorie organisaties iets in gang te hebben gezet; de Stuurgroep onderhoudt met alle gesprekspartners actief contact om te bezien hoe het onderwerp kindermishandeling op de agenda gezet kan worden en kan blijven. De meeste van deze organisaties denken concreet met ons mee over het agenderen van dit onderwerp in hun bestuur, het oprichten van werkgroepen, het vormgeven van opleidingsprogramma's of het plaatsen van een artikel over kindermishandeling in hun nieuwsbrief.

Graag brengen wij u op de hoogte van onze bevindingen zodat deze berichten uit het veld hun weerslag kunnen vinden in de verdere implementatie van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling en de verplichtstelling van meldcodes. Dit stuk beslaat de algemene lijnen uit onze gesprekken. Indien relevant formuleren we per onderwerp een aanbeveling voor uw departement. Daarnaast beschrijven wij welke acties de Stuurgroep zal ondernemen in 2009 op betreffend terrein.

1. Prioriteit onderwerp kindermishandeling

Vrijwel alle ondervraagde organisaties geven aan het onderwerp kindermishandeling hoog op de agenda te hebben staan. In de meeste gevallen kan dit worden gestaafd door zichtbaar aanwezige meldcodes of richtlijnen, overlegstructuren en beleidsdocumenten op dit terrein.

Binnen de meeste organisaties is sprake van een zogeheten 'sneeuwbal effect': de toenemende aandacht voor het onderwerp zowel in eigen kring als vanuit de overheid genereert nog meer activiteit.

Wel geven organisaties aan dat het onderwerp wordt opgepakt door een kleine groep betrokken professionals waarbij de stap naar het betrekken van gespecialiseerde collegae en het management niet vanzelfsprekend is.

[1] *Actiz, BKN, GGD, GGZ, KNGF, KNMG, KNOV, LHV, LPP, NMT, NVK, NVMW, NVZ, MOgroep, PO-Raad*

Om het onderwerp goed te borgen, dient de brede *bottum-up* beweging -die zichtbaar is in het merendeel van de organisaties- versterkt te worden door een *top-down* benadering waarbij directies en management alle lagen van de organisatie aansporen actief hun verantwoordelijkheid te nemen. Ook specialistische professionals die in hun dagelijks werk verder afstaan van een 'algemeen' onderwerp als kindermishandeling dienen door het management aangesproken te worden op hun verantwoordelijkheden in het aanpakken van kindermishandeling.

Van de organisaties waar kindermishandeling (nog) niet aantoonbaar op de agenda staat, onderschrijft het merendeel het belang van dit thema. Daartoe gefaciliteerd en gestimuleerd is juist bij deze organisaties winst te behalen in het agenderen van dit onderwerp. Wellicht kan hiertoe aangesloten worden bij de landelijke campagne zodat professionals gelijktijdig als burger (via algemene media) en als professional (via hun beroeps- of brancheorganisatie) worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid.

2. Rol branche- en beroepsorganisaties

Hoewel het onderwerp kindermishandeling bij het merendeel van de organisaties hoog op de agenda staat, geeft een groot deel van de branche- en beroepsorganisaties aan te zoeken naar hun rol. Met name beroepsorganisaties die geen instellingen maar professionals verenigen, zoeken naar hun toegevoegde waarde op dit dossier.

De meeste brancheorganisaties zijn niet bij machte verplichtingen op te leggen aan hun leden en willen, als belangenbehartigers van aangesloten organisaties, geen extra controles of bureaucratie. Zij geven aan een rol te kunnen spelen in het vergroten van het bewustzijn over dit onderwerp, maar binnen de beschikbare capaciteit geen ondersteuning te kunnen bieden aan hun leden om dit onderwerp te implementeren.

Circa tweederde van de organisaties speelt een zeer actieve rol bij het uitwerken van branche- of beroeps specifieke richtlijnen voor de aanpak van kindermishandeling. De implementatie van deze richtlijnen laten zij veelal over aan leden zelf. Tegen deze achtergrond merkte een vertegenwoordiger op 'de verantwoordelijkheid voor dit dossier te voelen en te accepteren, maar ook deels terug te leggen bij de overheid die als katalysator zou moeten functioneren'. Diverse organisaties legden de vraag neer bij de Stuurgroep en Jeugd en Gezin naar inhoudelijke en financiële ondersteuning bij de implementatie van meldcodes kindermishandeling.

3. Opleiding en bijscholing

Vrijwel alle organisaties noemen het gebrek aan kennis en vaardigheden van professionals als groot knelpunt in de aanpak van kindermishandeling. Om blijvend met ouders in gesprek te gaan over onderwerpen als kindermishandeling is bijvoorbeeld voortdurend scholing en bijscholing op het gebied van gespreksvaardigheden nodig.

De mate waarin organisaties momenteel scholing op het gebied van signaleren en melden van kindermishandeling aanbieden is gering.

Enkele organisaties zien wel mogelijkheden binnen systemen van registratie en/of verplichte bijscholing modules op dit onderwerp te ontwerpen indien daartoe middelen beschikbaar worden gesteld. De grotere branche- en beroepsorganisaties hebben over het algemeen wel bestuurlijke contacten met initiële opleidingen waarin wordt gepleit voor het opnemen van het onderwerp kindermishandeling in curricula.

ADVIEZEN

I. Agendering

Jeugd en Gezin is er zeer goed in geslaagd het onderwerp kindermishandeling op de agenda te krijgen bij een breed scala aan organisaties. De persoonlijke betrokkenheid van minister Rouvoet en zijn team wordt gevoeld en gewaardeerd. De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin hiermee door te gaan na de invoering van de verplichte meldcode.

II. Betrokkenheid directies en management

De betrokkenheid van instellingsdirecties is een noodzakelijke voorwaarde voor een effectieve aanpak van kindermishandeling. De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin de hiërarchische lijnen in organisaties te benutten. Bij alle activiteiten en bij alle uitingen over dit onderwerp zouden niet alleen de professionals maar ook instellingsdirecties en management aangesproken moeten worden op hun verantwoordelijkheden, zowel direct als via brancheorganisaties. Het afsluiten van een convenant met branche- en beroepsorganisaties zou hierbij een concrete eerste stap kunnen zijn, zoals Jeugd en Gezin dat ook met provincies en de centrumgemeenten heeft gedaan.

III. Gedeelde verantwoordelijkheid implementatie meldcodes

De Stuurgroep signaleert een knelpunt bij branche- en beroepsorganisaties in het inhoudelijk en financieel vormgeven van de verplichte meldcode. De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin dit knelpunt te adresseren bij de verdere implementatie van de verplichte meldcode. Hoewel de eerste verantwoordelijkheid voor de implementatie van de verplichte meldcode bij de organisaties zelf ligt, zou Jeugd en Gezin waar nodig faciliterend op kunnen treden. Als van branche- en beroepsorganisaties verwacht wordt dat zij een gedegen implementatietraject voor hun leden opzetten, zou Jeugd en Gezin een actieve rol kunnen spelen in het ondersteunen van de vaak beperkt beschikbare middelen en capaciteit van branche- en beroepsorganisaties.

IV. Betrokkenheid basisopleidingen

De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin branche- en beroepsorganisaties formeel uit te nodigen in gesprek te (blijven) gaan met basisopleidingen over het opnemen van het onderwerp kindermishandeling in curricula. Jeugd en Gezin zou hierin zelf ook een actieve rol kunnen spelen door deel te nemen aan (enkele van) deze gesprekken.

V. Landelijke opleidingsstructuur

De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin aan te sluiten bij een nader te identificeren landelijke structuur voor het aanbieden van (bij)scholing aan professionals. Scholing zou structureel en sectoroverstijgend georganiseerd moeten worden, waarbij op verschillende niveaus basismodules worden aangeboden aangevuld met een sectorspecifiek deel. Hierbij kunnen nieuwe en creatieve vormen van kennisoverdracht, zoals bijvoorbeeld e-learning, een belangrijke rol spelen.

ACTIES STUURGROEP

- De Stuurgroep zal in 2009 een rol (blijven) spelen in het agenderen van het onderwerp kindermishandeling bij branche- en beroepsorganisaties. De in de gespreksronde opgedane contacten worden ingezet om juist bij de organisaties waar het onderwerp nog niet leeft publicaties in verenigingsbladen, nieuwsbrieven en/of websites te doen verschijnen. De Stuurgroep neemt hierin het voortouw door artikelen te schrijven of zich te laten interviewen.

- Uit de gespreksronde met branche- en beroepsorganisaties die de Stuurgroep de afgelopen maanden hield, zijn namen van nieuwe organisaties opgekomen die ook een belangrijke rol spelen bij de aanpak van kindermishandeling. De Stuurgroep zal gesprekken met deze organisaties initiëren en ook met hen in gesprek treden over hun rol en mogelijkheden. Nieuwe inzichten uit deze gesprekken worden met uw departement gedeeld.

4. Huidig gebruik meldcode / Verplichtstelling meldcode

De verplichtstelling van een meldcode sluit aan bij de huidige beweging in de praktijk. De meeste organisaties geven aan al te werken met meldcodes, richtlijnen of protocollen (verder te noemen: meldcodes). De diverse benamingen kunnen overigens verwarrend werken voor hun leden, zo geven organisaties aan. Ook zal, als branche- en beroepsorganisaties een eigen meldcode formuleren, er voldoende aandacht besteed moeten worden aan de afstemming van de diverse meldcodes, als ook aan de mogelijke inhoudelijke verschillen.

De verplichtstelling van een meldcode wordt over het algemeen positief ontvangen al geven diverse organisaties aan dat er nadrukkelijk voor gewaakt dient te worden dat de code niet verwordt tot een bureaucratisch instrument. Daarnaast blijft het verschil tussen een meldplicht en een verplichte meldcode constante uitleg behoeven.

Vooral kleinere branche- of beroepsorganisaties geven aan behoefte te hebben aan informatie en instrumenten over zowel een meldcode als de implementatie daarvan. Hierbij is het van belang dat instrumenten eenvoudig te gebruiken zijn met toegankelijk en eenduidig taalgebruik. Op internet is veel informatie voorhanden, maar die sluit niet altijd aan bij de pragmatische en empatische houding van veel professionals die met kinderen werken.

Branche- en beroepsorganisaties voeren geen systematisch beleid op het monitoren van de implementatie van meldcodes. Wegens veelvuldige en nauwe relaties met hun leden weten zij wel bij benadering hoe en in welke mate leden bestaande codes gebruiken.

ADVIEZEN

VI. Gebruiksvriendelijke instrumenten

De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin de beschikbare informatie te (laten) 'vertalen' in gebruiksvriendelijke en toegankelijke instrumenten, met een taalgebruik dat aansluit bij de werkwijze van professionals.

VII. Afstemming ketenpartners
De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin in de implementatie van de meldcode het aandachtspunt 'afstemming met ketenpartners' te benoemen. Jeugd en Gezin zou kunnen stimuleren dat codes sector overstijgend ontwikkeld worden en afgestemde informatie bevatten over de rol en verantwoordelijkheid van alle ketenpartners. Daarnaast zou Jeugd en Gezin in de uitwerking van de verplichtstelling aandacht kunnen schenken aan de vraag hoe de verschillende codes (bijvoorbeeld een branchecode versus een beroepscode) zich tot elkaar verhouden.

VIII. Intensivering communicatie verschil verplichte meldcode en meldplicht
De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin de communicatie over het verschil tussen meldplicht en verplichte meldcode te intensiveren. Dit geldt zowel richting het brede publiek als richting professionals.

ACTIE STUURGROEP

- De Stuurgroep zal in de tweede helft 2009 toetsen in hoeverre meldcodes geïmplementeerd zijn in de verschillende branches. Dit zal nadrukkelijk niet het karakter hebben van een inspectie, maar veeleer een stimulerend proces zijn. Bijvoorbeeld door het organiseren van een congres of een werksessie over enkele *best practices*.

5. Geïntegreerde meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld

Hoewel vrijwel alle branche- en beroepsorganisaties de link tussen kindermishandeling en huiselijk geweld zien, kiezen velen toch voor de specifieke insteek van kindermishandeling voor het ontwikkelen van hun codes. Mede gezien het meldrecht uit de Wet op de Jeugdzorg tegenover het zelfbeschikkingsrecht voor volwassenen is, vooral in de medische hoek, de koppeling tussen kindermishandeling en huiselijk geweld niet eenvoudig vast te leggen in een meldcode. De juridische basis voor het melden van huiselijk geweld is nog onvoldoende vastgelegd.

Daarnaast gaat het voor sommige professionals gevoelsmatig te ver deze dossiers te integreren. Het urgentiebesef voor de aanpak van kindermishandeling lijkt ver voor te lopen en meldcodes kindermishandeling zijn relatief ver ontwikkeld in vergelijking tot de aanpak van huiselijk geweld.

Hoewel organisaties opmerken dat weinig professionals op de werkvloer het weten, plaatsen zij het 'getuige zijn van huiselijk geweld' wel unaniem onder kindermishandeling, conform de definitie. Tot op heden lijkt de integratie van de onderwerpen hier te stoppen. Meer aandacht voor dit relatief onbekende deel van de definitie van kindermishandeling zou de relaties tussen de onderwerpen wellicht kunnen versterken.

ADVIES

IX. Investeren in relatie aanpak kindermishandeling en aanpak huiselijk geweld

Aangezien verschillende organisaties aangeven dat de koppeling tussen kindermishandeling en huiselijk geweld niet eenvoudig vast te leggen is in een meldcode, adviseert de Stuurgroep Jeugd en Gezin extra te investeren in de inhoudelijke en beleidsmatige relatie tussen de aanpak van kindermishandeling en die van huiselijk geweld. Dit zou bijvoorbeeld vorm kunnen krijgen door het consequent -en met voorbeelden- benadrukken van het feit dat de definitie van kindermishandeling zich uitstrekt tot 'kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld', maar ook door nader onderzoek naar de mogelijkheden voor het vastleggen van een juridische basis voor het melden van huiselijk geweld.

ACTIE STUURGROEP

- Om de relatie tussen kindermishandeling en huiselijk geweld in de praktijk voor het voetlicht te brengen zal de Stuurgroep in 2009 enkele *best practices* uit de praktijk opstellen en verspreiden waarin de relatie tussen de thema's in een praktische aanpak vertaald is.

6. Toetsing

De diversiteit aan branche- en beroepsorganisaties brengt een diversiteit aan toetsingskaders en inspectie instellingen met zich mee variërend van de Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie van het Onderwijs, Inspectie Openbare Orde en Veiligheid, Inspectie Jeugdzorg, GGD's en private financierders (zoals de rol van ouders in de kinderopvang en zorgverzekeraars in de kraam-, verloskundige- en thuiszorg). Deze structuren worden, in meerdere of mindere mate, al ingezet om toezicht te houden op de signalering en melding van kindermishandeling. Verschillende branche- en beroepsorganisaties suggereren hierbij aansluiting te zoeken voor het toetsen van de implementatie van meldcodes kindermishandeling.

ACTIE STUURGROEP

- Naar aanleiding van een kleinschalige inventarisatie van bestaande normen en toetsingskaders en de plaats die het onderwerp kindermishandeling daarin heeft, kan de Stuurgroep een expertmeeting organiseren om samen met de inspectie instellingen te komen tot een norm die ze kunnen betrekken bij hun toezicht op de signalering en melding van kindermishandeling.

7. Relatie met AMK / Borging en implementatie RAAK

Vrijwel alle branche- en beroepsorganisaties geven aan de lange doorlooptijd bij het AMK frustrerend te vinden, alsook het feit dat zij in veel gevallen niet weten op welke wijze hun melding wordt opgepakt. Voor professionals is het niet stimulerend als zij na een melding het idee hebben dat er weinig mee gebeurt of dat het lang duurt voordat hulpverlening op gang komt. Terugkoppeling naar de melder is hierin uitermate belangrijk. Ook het managen van verwachtingen van het AMK richting de melder is cruciaal; een melding is het begin van een proces waarin de verantwoordelijkheid van de melder niet ophoudt na het doen van een melding.

Er bestaat grote onwetendheid over de advies rol van het AMK. Opties geopperd om de toegankelijkheid van het AMK te verhogen zijn de zichtbare aanwezigheid van het AMK in de CJG en het aanstellen van 'medewerkers buitendienst' bij elk bureau jeugdzorg om contacten met het veld te onderhouden. Dit zou de synergie tussen RAAK en LAAK[2] kunnen verhogen.

[2] Landelijk Actieprogramma Aanpak Kindermishandeling (LAAK) van MOgroep Jeugdzorg waarin het organiseren van een korte slagvaardige keten binnen de provincie centraal staat.

De relatie tussen een melding bij het AMK en de Verwijsindex Risicojongeren is veel organisaties niet duidelijk. Zij vragen zich af of het hier gaat om gekoppelde systemen en hoe signalen uit de Verwijsindex Risicojongeren terecht komen bij het AMK en andersom.

Organisaties verwachten van de Rijksoverheid een duidelijke visie op de ketenregie en de zorgcoördinatie op individueel niveau. Het uitblijven van eenduidige communicatie hierover vanuit het Rijk ervaren zij als gemis. Vrijwel alle organisaties geven aan in hoge mate bereid te zijn mee te denken over de invulling van ketenregie, zorgcoördinatie en hun eigen rol hierin, maar missen iemand die de regie voert over deze discussie.

Branche- en beroepsorganisaties zijn het over het algemeen eens met de wijze waarop RAAK momenteel landelijk wordt uitgerold. Wel geven zij aan dat de rollen van gemeenten (verantwoordelijk voor de CJG en preventie) en provincies (verantwoordelijk voor BJZ en geïndiceerde jeugdzorg) onvoldoende duidelijk zijn. Het is voor organisaties niet helder welke bestuurslaag op welk punt aangesproken kan worden. Daarnaast kan de informatievoorziening over de voortgang van de RAAK uitrol in de regio's verbeterd worden.

ADVIEZEN

X. Voortgang RAAK implementatie breed verspreiden
De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin zorg te dragen voor het breed verspreiden van informatie over de voortgang van de RAAK implementatie. Daarnaast kunnen de RAAK coördinatoren opgeroepen worden informatie over de implementatie van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling (meer) te delen met regionale ketenpartners voor zover zij dat niet al doen.

XI. Duidelijke informatie over relatie Verwijsindex Risicojongeren en melding AMK
De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin duidelijk richting het veld te communiceren over de Verwijsindex Risicojongeren en de relatie tussen dit instrument en een AMK melding.

XII. Centrumgemeenten uitrusten met praktische tools over ketenregie
De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin (centrum)gemeenten uit te rusten met richtlijnen en praktische modellen over het voeren van ketenregie. Gemeenten moeten wettelijke mogelijkheden krijgen tot het uitvoeren van een adequate vorm van coördinatie van hulpverlening. Centra voor Jeugd en Gezin zouden tot een geformaliseerde vorm van afstemming in werkprocessen, informatieoverdracht en inhoudelijke samenwerking moeten komen met BJZ. Duidelijke afspraken over coördinatie van zorg en "doorzettingsmacht" maken daar deel van uit. Jeugd en Gezin zou, in samenspraak met provincies en gemeenten, model en kunnen beschrijven die dit proces versnellen en verbeteren.

XIII. Terugkoppeling AMK richting melders
De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin de provincies als bevoegd gezag van bureau jeugdzorg hernieuwd te wijzen op het belang van terugkoppeling vanuit het AMK richting melders. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de bij terugkoppeling verstrekte informatie over het proces dient te gaan zonder in te gaan op de inhoud van de case.

ACTIE STUURGROEP

- Het organiseren van een kleinschalige bijeenkomst met het AMK en verschillende ketenpartners om de samenwerking, verantwoordelijkheden en verwachtingen door te spreken. Dit kan op regionaal niveau, maar ook op het niveau van koepels en landelijke organisaties. In deze bijeenkomst kunnen tevens de onduidelijkheden met betrekking tot rollen en verantwoordelijkheden van gemeenten en provincies nader verkend worden.

8. Beroepsgeheim / uitwisseling gegevens

Er bestaat in het veld veel onduidelijkheid over welke informatie er wettelijk overgedragen mag worden. Vaak mag er meer informatie overgedragen worden dan hulpverleners weten. Organisaties geven aan dat professionals worstelen met het beroepsgeheim en zich in sommige gevallen lijken te verschuilen achter het beroepsgeheim om de confrontatie met vermoedens van kindermishandeling uit de weg te gaan.

De diverse medisch georiënteerde branche- en beroepsorganisaties geven aan dat de meeste artsen inmiddels wel op de hoogte zijn van het conflict der plichten en het verschoningsrecht. De angst het mis te hebben is een grotere blokkade voor het doen van een melding dan het beroepsgeheim, zo geven zij aan. Met betrekking tot informatie uitwisseling geven zij aan dat het van belang is op welke wijze een ketenpartner om informatie vraagt. Het is eenvoudiger gehoor te geven aan een verzoek tot informatie uitwisseling voorzien van gedegen uitleg dan aan het opvragen van dossiers zonder context.

De houding van directies van instellingen speelt een grote rol in het uitwisselen van gegevens. Het management dient hierover eenduidige regels te hanteren die aansluiten bij de gehanteerde meldcodes in de betrokken branche- of beroepsgroep en aandacht schenkt aan het conflict der plichten.

ADVIES

XIV. Aansluiting tuchtrecht op verschoningsrecht beroepsgeheim

De Stuurgroep adviseert Jeugd en Gezin samen met de ministeries voor VWS en Justitie te bezien of het verschoningsrecht en beroepsgeheim in praktijk aansluit bij het tuchtrecht. Indien professionals elke keer als zij in het kader van een (mogelijk) geval van kindermishandeling zich beroepen op het verschoningsrecht tóch voor de tuchtcommissie dienen te verschijnen, bestaat het gevaar dat zij uiteindelijk minder bereid zijn tot gegevens uitwisseling en melding. Dit zou een verkeerd signaal zijn in de aanpak van kindermishandeling.

BIJLAGE I GESPREKSPARTNERS

Actiz	Irma Harmelink	Bestuurslid
	Jacqueline de Vries	Beleidsmedewerker Jeugd
	Heleen Buijze	Manager Jeugd
Brancheverenging ondernemers in de kinderopvang (BKN)	Marieke Bendeler	Beleidsmedewerker
GGD Nederland	Ingeborg ter Laak	Senior adviseur
	Sabine Neppelenbroek	Beleidsmedewerker
GGZ Nederland	Jos de Beer	Directeur
	Tineke Stikker	Verenigingsjurist
Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF)	Bert Aukema	Voorzitter NVFK
	Janno Barlage	Verenigingsadviseur
Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG)	Robinetta de Roode	Beleidsmedewerker
Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV)	Jos Becker Hoff	Directeur
	Franka Cadée	Beleidsmedewerker
Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)	Steven van Eijck	Voorzitter
Landelijk Platform Peuterspeelzalen	Frederique Assink	Vertegenwoordiger LPP Zuid-Holland
MOgroep Jeugdzorg	Tanno Klijn	Branchedirecteur Jeugdzorg
	Arianne Westhuis	Projectleider
Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Tandheelkunde (NMT)	Nicolette Kroezen	Hoofd Kwaliteit en Onderzoek
	Jetzke de Vries	Projectmedewerker
Nederlandse Vereniging voor Kinderartsen (NVK)	Noor Landsmeer	Voorzitter werkgroep kindermishandeling NVK
Nederlandse Verenging Maatschappelijk werkers (NVMW)	Iris Leene	Directeur
Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ)	Gita Galé	Directeur
	Ronald Smits	Directiesecretaris
PO-Raad	René van Harten	Bestuurslid

BIJLAGE 3: Signalen uit het veld, brief aan minister Rouvoet, mei 2010

Stuurgroep Opstelten **Aanpak Kindermishandeling**

VAN Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling
AAN Minister A. Rouvoet
BETREFT Signalen uit het veld

Den Haag, 10 mei 2010

Geachte minister Rouvoet,

Net als u en uw departement ijvert de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling vol overtuiging en met veel energie voor de Regionale Aanpak Kindermishandeling (RAAK). Wij zijn het met elkaar eens dat iedereen zijn of haar verantwoordelijkheid moet nemen in het bestrijden van dit maatschappelijke probleem. In 2007 is het Actieplan Aanpak Kindermishandeling in uitvoering genomen. Dit Actieplan loopt tot 2011.

Nadat wij u begin vorig jaar ons advies uitbrachten, zijn wij verder gegaan met ons werk. We zijn verder gegaan met de gesprekken met branche- en beroepsorganisaties over de invoering van de verplichte meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. We zijn verder gegaan met regiobezoeken om de voortgang van RAAK te bespreken. We zijn verder gegaan met werkbezoeken, onder meer aan de politie Holland-Midden en het Utrechtse Diakonessenhuis. We zijn verder gegaan met het aanspreken van provincies en gemeenten op hun verantwoordelijkheden. We zijn verder gegaan met communiceren over de aanpak van kindermishandeling. We zijn blijven motiveren en stimuleren.

We hebben niet alleen gebracht, we hebben ook gehááld. Kennis, meningen, ideeën en zorgen van alle betrokkenen hebben we in ons opgenomen. In deze brief leggen we de signalen die we opvingen bij u neer. Signalen afkomstig van enorm betrokken professionals, vaak recht uit het hart.

De Stuurgroep wil met u delen wat we tegenkomen. De positieve geluiden, maar ook de kritische. Wij beseffen dat het geen sinecure is deze signalen om te zetten in concrete (beleids)acties. U bent er als minister voor Jeugd en Gezin in geslaagd het onderwerp hoog op alle agenda's te krijgen en een aantal belangrijke acties in gang te zetten. Nu is het zaak de aandacht en betrokkenheid van professionals vast te houden en de acties krachtig door te zetten. Want we zijn er met z'n allen nog lang niet. Politieke en economische realiteit mogen dit onderwerp niet van tafel vegen. Dat zou onrecht doen aan de vele betrokken professionals die zich met hart en ziel inzetten. En bovenal zou dat onrecht doen aan de kinderen die nog steeds in veel te groten getale worden mishandeld.

We nemen u hieronder per thema mee in onze observaties.

Invoering verplichte meldcode
De Wet Meldcode is in de maak en treedt naar verwachting begin volgend jaar in werking. Vooruitlopend hierop heeft u in februari van dit jaar een basismodel gepresenteerd waar organisaties hun eigen codes op kunnen baseren. Het implementatietraject van de invoering van de verplichte meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld is tot op heden echter nauwelijks zichtbaar. Organisaties die hier nu al mee aan de slag willen lijken nauwelijks gefaciliteerd te worden.

Secretariaat
mevr. I. Oomes
Wassenaarseweg 80
2596 CZ Den Haag
t 06-29083012
e ingrid.oomes@nl.ey.com

Preventie van kindermishandeling lijkt op dit moment tussen wal en schip te vallen. Het loont voor gemeenten niet (financieel) hierop in te zetten aangezien de voordelen van preventie (verminderde instroom) terecht komen bij provincies. In het kader van de kerntakendiscussie trekt BJZ zich op veel plaatsen terug uit de preventie. Afstand tussen gemeenten en provincie wordt groter, en zal toenemen met de op handen zijnde terugloop van middelen waar alle bestuurslagen mee te maken krijgen.

Wij hebben in dit verband met veel belangstelling kennis genomen van de kabinetsvisie 'perspectief voor jeugd en gezin[1]' en de manier waarop u denkt oplossingen aan te kunnen dragen voor de hier boven geconstateerde tekortkomingen in de huidige organisatie en verantwoordelijkheidsverdeling. Het kabinet beschrijft onder meer het aantal bestuurslagen en financieringsstromen te willen beperken om zo een (meer) slagvaardige en integrale jeugdzorg tot stand te brengen. Daarnaast beschrijft het kabinet helder dat de financiële prikkels van het systeem maximaal bijmoeten dragen aan preventie en dat 'afwentelingsmechanismen' voorkomen moeten worden. De Stuurgroep onderschrijft de opvatting van de minister dat ook tijdens de transitieperiode verantwoorde zorg geboden moet worden. De winkel moet open blijven tijdens de verbouwing.

Onmisbaar en cruciaal bij de preventie van kindermishandeling zijn de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's).

CJG ontwikkeling

Kwantitatief loopt de ontwikkeling van de CJG's naar volle tevredenheid. Momenteel is Nederland goed op weg naar de doelstelling van een landelijk dekkend netwerk in 2011. Over de kwalitatieve ontwikkeling hebben onze gesprekspartners meer zorgen. Zo bestaat er onduidelijkheid over de koppeling tussen het CJG en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG). Deze laatste zouden een duidelijkere plek binnen RAAK moeten krijgen. Zaken als afstemming van de samenwerkende partijen, het beleggen van verantwoordelijkheden en gegevensuitwisseling lijken niet opgelost. Professionals op de werkvloer vragen zich af of VWS, Justitie en J&G hierin voldoende samenwerken.

Daarnaast lijkt de taakstelling en bevoegdheid van CJG's weinig omschreven en weinig vergaand, bijvoorbeeld op het gebied van indicering van 'lichte zorg'. Veelbelovend in dit verband is uw visie op het vereenvoudigen en organiseren van inschakeling van jeugdzorg via CJG's: het CJG als pedagogische huisarts.

Tot slot wordt van diverse kanten gewezen op het gevaar van 'hoogdrempeligheid' van de CJG's. Er moet zowel in inhoud als in presentatie alles aan gedaan worden de CJG's een positieve en toegankelijke uitstraling te geven. Meer en doelgerichte *outreach* activiteiten zouden hierbij ingezet kunnen worden.

[1] Perspectief voor Jeugd en Gezin, Kamerstuk d.d. 13 april 2010.

Secretariaat
mevr. I. Oomes
Wassenaarseweg 80
2596 CZ Den Haag
t 06-29083012
e ingrid.oomes@nl.ey.com

e ingrid.oomes@nl.ey.com

AMK

Diverse landelijk opererende organisaties geven aan dat de werkwijze per AMK erg verschilt. Hierdoor is het lastig voor deze (koepel)organisaties om richtlijnen over samenwerking en/of protocollen voor hun leden te verzorgen. Zij wijzen erop dat de werkwijze van AMK's meer en beter gestroomlijnd kan worden en een eenduidige plek in de keten zou moeten krijgen. De samenwerking tussen BJZ en AMK wordt in de regio's ook zeer verschillend ingevuld, waarbij ze op plekken overkomen als twee losse entiteiten die onderling weinig communiceren. Deze verschillen worden deels ook geconstateerd in de secundaire analyse van het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) naar reeds bestaand onderzoek naar AMK's[2].

Professionals gebruiken nu soms hun persoonlijke contacten en melden kindermishandeling afhankelijk daarvan bij politie, de Raad, BJZ of indicatiestellers. Iedereen vindt zo zijn eigen weg waardoor een wirwar aan routes ontstaat. Dit doet afbreuk aan 'coördinatie' functie van het AMK.

Veelbelovende voorbeelden zijn er in dit verband uiteraard ook: zo werken Politie, OM en AMK samen aan een landelijk protocol (Protocol AMK Politie) rondom het doen van aangifte bij de politie van kindermishandeling door het AMK. Een ander inspirerend voorbeeld is het project Kindspoor -gestart vanuit de politieregio Holland-Midden- waarbij politie, AMK, BJZ en de Raad voor de Kinderbescherming samen een veilige situatie voor kinderen proberen te creëren in situaties van huiselijk geweld.

Vrijwel alle branche- en beroepsorganisaties blijven aangeven de lange doorlooptijd bij het AMK frustrerend te vinden. Het AMK zou meer parallel kunnen werken met andere ketenpartners gedurende onderzoeken. Branche- en beroepsorganisaties geven ook aan dat zij in veel gevallen niet weten op welke wijze hun melding wordt opgepakt. Ook de inspectie jeugdzorg geeft aan dat de terugkoppeling van AMK aan de melder verbetering behoeft[3].

Belangrijk ook is de vraag naar het effect van AMK's en de kwaliteit van onderzoeken. Inzicht ontbreekt over de mate waarin het AMK bijdraagt aan het verminderen van kindermishandeling. De Stuurgroep deelt de mening van het NJi[4] dat de tijd rijp lijkt de werkzaamheden van het AMK op effect te evalueren en te beoordelen.

[2] Secundaire analyse onderzoeken AMK's. NJi, januari 2010.
[3] Landelijk toezicht AMK 2009. Inspectie jeugdzorg, februari 2010.
[4] Secundaire analyse onderzoeken AMK's. NJi, januari 2010.

Secretariaat
mevr. I. Comes
Wassenaarseweg 80
2596 CZ Den Haag
t 06-29083012
e ingrid.comes@nl.ey.com

Rol onderwijs
Vanuit diverse kanten, onder meer de medische sector en vanuit de implementatie van RAAK, komt naar voren dat het onderwijs onvoldoende is aangehaakt bij de aanpak van kindermishandeling. Hierbij gaat het niet alleen om het signaleren en het melden van (mogelijke) bedreigingen van kinderen, maar ook om de pedagogische taak van de school. Leraren zijn betrokken bij de persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen en zijn daarbij op natuurlijke wijze 'partners' van ouders. Daarbij zouden kinderrechten als integraal onderdeel van het schoolcurriculum kunnen bijdragen aan de voorbereiding op verantwoord ouderschap en democratisch burgerschap.

Op dit moment beweegt het onderwijsveld op dit punt te weinig. De complexe organisatie -met grote autonomie voor schoolbesturen, professionele zelfstandigheid van docenten en diverse management en bestuurslagen- maakt een geïntegreerde aanpak noodzakelijk.

Uit onze gesprekken met het onderwijsveld blijkt dat de bereidheid om mee te werken aanwezig is, maar dat geen van de organisaties zich zonder de andere in staat acht verplichtende afspraken te maken om kindermishandeling aan te pakken. Organisaties wijzen op elkaar en wachten af. Er zou, bij voorkeur vanuit de Rijksoverheid, meer actie ondernomen kunnen worden om dit veld in beweging te krijgen, concreet handelingsperspectief te bieden voor management, professionals en (school)organisaties en allen op hun deelverantwoordelijkheid aan te spreken.

De verplichte meldcode is hierbij een zeer bruikbaar instrument. Ook het onderwijsveld is immers verplicht de meldcode in te voeren, en ervoor te zorgen dat het personeel ook daadwerkelijk gaat werken met de meldcode.

Basis opleidingen en opleidingen
Vrijwel zonder uitzondering geven onze gesprekspartners aan dat initiële opleidingen tot op heden weinig tot geen aandacht besteden aan het onderwerp kindermishandeling. Wij adviseerden u eerder al gesprekken aan te gaan met de belangrijkste basisopleidingen over het opnemen van het onderwerp kindermishandeling in curricula en boden u begin vorig jaar aan dat de Stuurgroep daarin desgewenst een rol zou kunnen spelen. Dat aanbod staat nog steeds. Wij zijn graag bereid samen met u de belangrijkste basisopleidingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheden hierin en te zoeken naar mogelijkheden om dit belangrijke onderwerp in de curricula opgenomen te krijgen.

Ook de bijscholing kan meer structureel en integraal georganiseerd worden. Nu is bijscholing voor professionals vaak gefragmenteerd en soms zelfs op kosten (tijd en middelen) van professionals zelf. Aparte trainingen over deelonderwerpen (bijvoorbeeld Triple-P, Eigen Kracht, VIR, Samen starten, aanpak kindermishandeling) kunnen meer geïntegreerd worden. Daarbij is een cyclische organisatie van belang. Eenmalige scholing is onvoldoende.

Secretariaat
mevr. I. Oomes
Wassenaarseweg 80
2596 CZ Den Haag
t 06-29083012
e ingrid.oomes@nl.ey.com

De Stuurgroep heeft vol overtuiging meegewerkt aan de e-learning module van de Augeo foundation voor SEH-personeel. Dit is een veelbelovend particulier initiatief dat van alle kanten navolging verdient. Om professionals bij te scholen is echter méér nodig. Van Rijkswege lijken hier momenteel weinig capaciteit en middelen in gestoken te worden. Noch in bijscholing van professionals op het onderwerp in algemene zin, noch specifiek in het gebruik van de verplichte meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld.

Informatieoverdracht
Dossiers van beroepsgroepen en instanties lijken nog onvoldoende op elkaar afgestemd. Onderzoeken worden opnieuw uitgevoerd in plaats van voortbordurend op reeds verkregen informatie van andere instanties. Professionals zelf zullen met elkaar om de tafel moeten om deze overdrachtsproblematiek te lijf te gaan.

Voor enkele - vooral medische - beroepsgroepen is de overdracht van relevante informatie over hun cliënten nog allerminst vanzelfsprekend. Het ontbreken van medische expertise bij justitiële interventies (bijvoorbeeld bij de Raad voor de Kinderbescherming) wordt door medici als ernstige belemmering ervaren bij het verstrekken van (medische) gegevens. Door het ontbreken van medische- en forensische kennis in diverse delen van de jeugdbeschermingketen lijkt de medische informatie niet geborgd in het ketenproces.

Speciale aandacht verdient de rol van behandelaars van volwassenen, bijvoorbeeld in de ggz. Niet alle behandelaren zien het als hun verantwoordelijkheid om het effect van ernstige (psychiatrische) problematiek op kinderen van patiënten als risicofactor voor mishandeling te duiden. Het zal in de eerste instantie aan beroepsgroepen zelf zijn hun leden bewust te maken van het belang van gegevensuitwisseling voor (de kinderen van) hun cliënten.

Positief voorbeeld in dit verband is het protocol oudermeldingen: Bij alle zorgende ouders die op Haagse SEH afdelingen binnen komen met letsel voortkomend uit huiselijk geweld, middelengebruik of een psychiatrische aandoening, gaat standaard een melding uit naar het AMK. De eerste resultaten hiervan zijn veelbelovend: het aantal terechte meldingen is circa negentig procent.

Implementatie RAAK
Onze gesprekspartners vinden over het algemeen dat de landelijke implementatie van RAAK momenteel op de goede weg is. De eerste stappen zijn gezet. De verschillen tussen regio's zijn echter groot en het lijkt lastig een beeld te krijgen van de mate waarin RAAK bestuurlijk verankerd is in de regio's.

Het scoren van output (bijvoorbeeld een ondertekende overeenkomst of scholingsplan) zegt weinig over outcome, effect en duurzaamheid. Op de bestuurlijke bijeenkomst eind vorig jaar gaf een aanzienlijk deel van de aanwezige bestuurders aan in de beginfase van het traject te zijn. Na de gemeenteraadsverkiezingen van maart dit jaar is het van groot belang de nieuw gevormde colleges aan te sporen RAAK te verankeren in lokaal beleid. In de jaren na 2010 moet blijken welk effect de aanpak heeft. Er zal dus langer een vinger aan de pols gehouden moeten worden.

Secretariaat
mevr. I. Oomes
Wassenaarseweg 80
2596 CZ Den Haag
t 06-29083012
e ingrid.oomes@nl.ey.com

Tot zover de thema's waarover wij signalen uit het veld opvingen die wij met u wilden delen. Wij zien het als een enorme prestatie dat u bijna het volledige veld in beweging heeft gekregen. Met enkele uitzonderingen zoekt iedereen actief naar manieren om verantwoordelijkheid te nemen op dit terrein.

De Stuurgroep vindt het belangrijk de losgemaakte energie te behouden en goed in te zetten. Met het oog op het aflopen van het Actieplan, wil de Stuurgroep zich dit jaar graag inzetten om een bijdrage te leveren aan het opstellen van een agenda voor de toekomst. De Stuurgroep vervult immers als intermediair een belangrijke rol in het opvangen van signalen en kan een bijdrage leveren aan het opstellen van een vervolg-Actieplan. Er ligt voor u en een toekomstig kabinet nog een belangrijke taak te vervullen in de bestrijding van kindermishandeling. Wij hebben er alle vertrouwen in dat u zorg draagt voor onverminderde voortgang van de aanpak van kindermishandeling in ons land.

Hoogachtend,

De voorzitter van de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling

Mr. I.W. Opstelten

Secretariaat
mevr. I. Oomes
Wassenaarseweg 80
2596 CZ Den Haag
t 06-29083012
e ingrid.oomes@nl.ey.com

BIJLAGE 4: Aanvalsplan Onderwijs als bondgenoot tegen kindermishandeling, september 2009

Onderwijs als bondgenoot tegen kindermishandeling

Advies Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling aan minister van Jeugd en Gezin

---

Rol onderwijs bij aanpak kindermishandeling: onmisbaar en specifiek

Alle kinderen gaan naar school. Leraren hebben intensieve contacten met leerlingen en daarmee met ouders. Deze relaties zijn vrijwillig en worden niet gemotiveerd door problemen. De betrokkenheid van onderwijsmensen staat in het teken van de ontwikkeling van kinderen. Ontmoetingen met ouders evenzeer.

Voor de aanpak van een probleem als kindermishandeling is een bondgenootschap met het (primair en voortgezet) onderwijs belangrijk. Hierbij gaat het niet alleen om het signaleren en het melden van (mogelijke) bedreigingen van kinderen. Leraren zijn betrokken bij de persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen en zijn daarbij 'partners' van ouders. Leraren zien het als hun taak ouders te stimuleren en te adviseren in zaken die verband houden met de ontwikkeling van hun kinderen.

Dat verklaart waarom vermoedens van kindermishandeling voor leraren een last kunnen betekenen. Wat is wijs? Is er een mogelijkheid om de relaties tussen kind en ouders positief te beïnvloeden, bijvoorbeeld door ouders te adviseren hulp te zoeken? Is het verstandig ouders te confronteren? En hoe pak je zoiets aan? Is het mogelijk om daarbij steun te krijgen?

Het primair en voortgezet onderwijs zijn onmisbaar als bondgenoten in de aanpak van kindermishandeling. Om zo'n bondgenootschap tot stand te brengen moet rekening gehouden worden met de specifieke rol van de leraren. Een leraar geeft onderwijs en kan geen hulpverlener zijn. Docenten zijn niet toegerust om problemen in gezinnen te behandelen. Een beroep op het onderwijs om te helpen bij de aanpak van kindermishandeling moet dit gegeven als uitgangspunt nemen.

Maar onderwijs betekent wèl het bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Aandacht voor hun sociale omgeving is daarbij heel natuurlijk. Scholen kunnen een preventieve invloed hebben. En kunnen wellicht bevorderen dat ouders zelf hulp zoeken bij de opvoeding van een kind als dat nodig is.

Richtinggevend kader bij de aanpak van kindermishandeling in het onderwijs is de verplichte meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Deze meldcode omvat gedragsregels en aanwijzingen voor beroepskrachten hoe een docent of een andere professional behoort om te gaan met signalen op dit gebied.

Het beschikken over een meldcode is een belangrijke basis voor de aanpak van kindermishandeling maar niet afdoende. Wil het echt werken, dan dient de meldcode te zijn ingebed in het schoolklimaat en het schoolzorgbeleid. Scholen zullen meldcodes alleen gebruiken als dit instrument aansluit bij de werkwijze van zowel docenten als management. Instrumenten moeten steun bieden bij onder meer het bespreekbaar maken van vermoedens van kindermishandeling en het op gang brengen van hulp.

Gerichte activiteiten en producten

Om op scholen kindermishandeling structureel aan te pakken zijn een aantal zaken nodig. Ten eerste het besef van verantwoordelijkheid (de verplichte meldcode kan daartoe bijdragen). Daarnaast kennis en competentie tot handelen (daarbij kan scholing helpen). Alle scholen dienen hiertoe goede procedures te hebben, medewerkers moeten hiervan op de hoogte zijn en beschikken over de juiste vaardigheden om hiernaar te handelen. Leraren moeten in staat zijn signalen van kindermishandeling op te pikken. Samen met daartoe aangewezen en bekwame collega's moet een goede benadering gekozen kunnen worden. Via de structurele samenwerking met externe partners (waaronder jeugdzorg en jeugdgezondheidszorg) moet een goede beslissing genomen kunnen worden over verdere betrokkenheid van de school. Als de leraar (de school) betrokken blijft moet er een goede methodiek beschikbaar zijn voor confronterende gesprekken. Er moet in zo'n situatie effectieve steun geboden worden door externe deskundigen (jeugdzorg, AMK). Er moeten goede afspraken zijn over de communicatie in de periode daarna, zodat de leraar (de school) de leerling goed kan begeleiden en ook weet hoe om te gaan met de ouders.

Om hieraan te werken is actie nodig gericht op:
- leraren (scholing in signaleren en weten hoe te handelen);
- leerlingbegeleiders (scholing, ook gericht op samenwerking met externen);
- schooldirecties (afspraken over wijze van handelen binnen de school);
- ZAT-partners (afspraken over taken en communicatie);
- jeugdzorg/AMK (in samenwerking met onderwijs aanbieden van methodiek en steun bij confrontatie van leraar (school) en ouders).

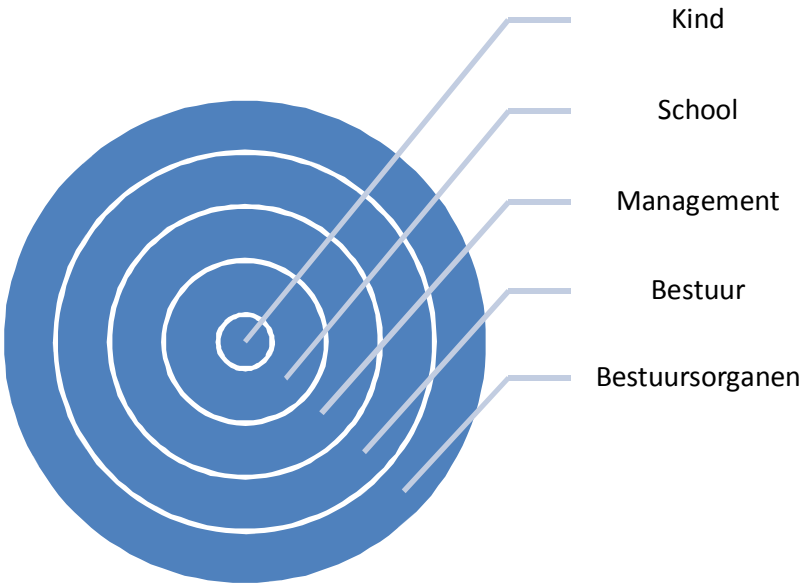
Lerarenopleidingen moeten in hun curriculum aandacht geven aan de aanpak van kindermishandeling. Pedagogische centra en andere ondersteuningsinstellingen moeten beschikbaar zijn voor nascholing.

Te realiseren producten zijn:
- explicitering van de competentie van leraren;
- aanscherping van afspraken en draaiboeken binnen scholen en in ZAT's;
- goed beschreven methodiek voor contact van leraar met ouders bij verdenking van kindermishandeling;
- scholingsprogramma (digitaal?) met algemeen deel en toespitsing op leraren, leerlingbegeleiders, schoolleiding, ZAT-partners;
- aanscherping curriculum lerarenopleidingen;
- beschikbaarheid scholingsprogramma's door pedagogische centra.

Organisatorische aanpak project

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling adviseert een projectmatige benadering van het primair en voortgezet onderwijs waarbij gelijktijdig op verschillende fronten wordt gewerkt.

Het onderwijsveld is ingewikkeld georganiseerd. Schoolbesturen en scholen hebben een grote autonomie. Leraren hebben hun professionele zelfstandigheid. Om het kind en zijn ouders zijn verschillende kringen te tekenen: leraar, school, management, bestuur, overheden. Er bestaan ook verbindingen binnen die verschillende kringen: docentenorganisaties, organisaties van scholen, organisaties van schoolleiders, besturenorganisaties. Al deze lagen (zie figuur) moeten betrokken worden bij het opstellen en uitvoeren van dit project.

De boodschap zou op alle niveaus hetzelfde moeten zijn. Per laag moeten er aangepaste instrumenten worden aangeboden om betrokkenen een duidelijk handelingsperspectief te geven.

Belangrijke voorwaarden bij de mobilisatie van het onderwijs is de pedagogische invalshoek. Dus niet alleen een verplichte code, maar versterking van de zorg voor leerlingen. Instrumenten moeten het dagelijks werk van betrokkenen makkelijker maken en logisch in de dagelijkse context passen.

De Stuurgroep heeft in de afgelopen tijd gesproken met veel van deze organisaties. Gebleken is dat de bereidheid om mee te werken aanwezig is, maar geen van de organisaties is zonder de andere in staat verplichtende afspraken te maken die gegarandeerd leiden tot een betere praktijk in de scholen. Het lijkt de Stuurgroep daarom noodzakelijk te streven naar een convenant waarin al de verschillende partijen zich verplichten hun aandeel te leveren.

Er moet een projectgroep worden gevormd met een aantal experts uit de verschillende betrokken organisaties. Ook de ministeries van J&G, OCW en VWS moeten betrokken zijn. Deze groep maakt een concreet plan van aanpak.
Daarover wordt een serie gesprekken gevoerd met de betrokken organisaties, waarbij de Stuurgroep een actieve rol kan vervullen. Deze gesprekken zijn gericht op het verwerven van steun voor een convenant. De projectgroep bewaakt de voortgang van de uitvoering van het convenant en communiceert daarover met alle betrokkenen.

BIJLAGE 5: Brief aan staatssecretaris Veldhuijzen, november 2010

AAN	Mevrouw Veldhuijzen van Zanten-Hyllner Staatssecretaris Volksgezondheid, Welzijn en Sport
VAN	Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling
BETREFT	*Aandachtspunten Aanpak Kindermishandeling*

Den Haag, 8 november 2010

Geachte mevrouw Veldhuijzen van Zanten-Hyllner,

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling feliciteert u van harte met uw functie als staatssecretaris van VWS. Op deze belangrijke post kunt u veel betekenen voor kinderen en hun ouders in Nederland.

Sinds drie jaar houden wij ons op verzoek van voormalig minister Rouvoet bezig met het aanjagen van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling. Onder leiding van onze oud-voorzitter -uw kabinetsgenoot de heer Ivo Opstelten- hebben wij landelijk en regionaal de Aanpak Kindermishandeling gestimuleerd. We spraken organisaties aan op hun verantwoordelijkheid in het bestrijden van kindermishandeling. We brachten partijen samen. We bespraken kansen en uitdagingen. We gaven signalen uit het veld terug aan de minister.

De heer Rouvoet heeft het onderwerp Kindermishandeling hoog op de agenda gekregen en daar hoort het ook te blijven. Het Actieplan Aanpak Kindermishandeling mag dan in 2011 aflopen, we zijn er met z'n allen nog lang niet! Politieke en economische realiteit mogen dit onderwerp niet van tafel vegen. Dat zou onrecht doen aan de vele betrokken professionals die zich met hart en ziel inzetten. En bovenal zou dat onrecht doen aan de kinderen die nog steeds in veel te groten getale worden mishandeld in Nederland.

In vogelvlucht nemen wij u mee langs enkele belangrijke aandachtspunten gebaseerd op signalen uit het veld. Wij zouden graag zien dat ook de komende kabinetsperiode hierop wordt ingezet.

Ontwikkeling Centra voor Jeugd en Gezin (CJG)
De CJG's spelen een belangrijke rol in de aanpak van kindermishandeling: een laagdrempelig loket op (regio)gemeente niveau waar mensen terecht kunnen voor opvoedingsondersteuning. De preventieve werking van deze toegankelijke, positieve aanpak kan enorm groot zijn. De rol van het CJG zal nog groter en belangrijker worden als er meer Jeugdzorg taken van provincies naar gemeenten overgaan. Afstemming van taken en bevoegdheden met de provinciaal georganiseerde Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's) blijft hierbij van groot belang.

Secretariaat Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling
Mw. I. Oomes, Ernst & Young Advisory, Postbus 90636, 2509 LP, Den Haag.
Tel: 06 - 2908 3012. E-mail: ingrid.oomes@nl.ey.com

Kwantitatief loopt de ontwikkeling van de CJG's naar volle tevredenheid. Met het oog op de kwalitatieve ontwikkeling ziet de Stuurgroep nog enkele uitdagingen. Zo bestaat er onduidelijkheid over de koppeling tussen het CJG en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG). Zaken als afstemming tussen de samenwerkende partijen, het beleggen van verantwoordelijkheden en gegevensuitwisseling lijken niet opgelost. Professionals op de werkvloer zien onvoldoende samenwerking tussen VWS en Justitie hierin.

Kwaliteit, werkwijze en effecten Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)
Diverse landelijk opererende organisaties geven aan dat de werkwijze van AMK's erg verschilt. Hierdoor is het lastig voor deze (koepel)organisaties om richtlijnen over samenwerking en/of protocollen voor hun leden te verzorgen. Zij wijzen erop dat de werkwijze van AMK's meer en beter gestroomlijnd kan worden en een eenduidige plek in de keten zou moeten krijgen. De Stuurgroep is dan ook verheugd dat VWS de kwaliteit en het effect van AMK's momenteel laat onderzoeken.

Rol onderwijs
Vanuit diverse kanten komt naar voren dat het onderwijs onvoldoende is aangehaakt bij de aanpak van kindermishandeling. Hierbij gaat het niet alleen om het signaleren en het melden van (mogelijke) bedreigingen voor kinderen, maar ook om de pedagogische taak van de school. Momenteel beweegt het onderwijsveld op dit punt te weinig. De complexe organisatie - met grote autonomie voor schoolbesturen, professionele zelfstandigheid van docenten en diverse management en bestuurslagen- maakt een geïntegreerde aanpak noodzakelijk.

Actieve rol VWS in implementatie Wet Meldcode
De Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling treedt naar verwachting komend jaar in werking. Iedereen die werkt met kinderen of volwassenen, moet dan beschikken over een meldcode, een stappenplan dat men kan gebruiken bij vermoedens van mishandeling. Veel branche- en beroepsorganisaties hebben aangegeven beperkte middelen en capaciteit te hebben om de meldcode te implementeren. De Stuurgroep pleit daarom voor een nog actievere rol voor VWS in het ondersteunen van branche- en beroepsorganisaties bij de implementatie van de nieuwe wet.

Aandacht voor kindermishandeling in curricula basis opleidingen
Vrijwel zonder uitzondering geven gesprekspartners van de Stuurgroep aan dat initiële opleidingen tot op heden weinig tot geen aandacht besteden aan het onderwerp kindermishandeling. De Stuurgroep heeft al vaker aangegeven graag bereid te zijn samen met uw departement de belangrijkste basisopleidingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheden hierin. Dit aanbod staat uiteraard nog steeds.

Secretariaat Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling
Mw. I. Dames, Ernst & Young Advisory, Postbus 90536, 2509 LP, Den Haag.
Tel: 06 - 2908 3012, E-mail: ingrid.dames@nl.ey.com

De Stuurgroep heeft de afgelopen drie jaar als intermediair een belangrijke rol gespeeld in het opvangen en doorgeven van signalen uit het veld richting beleidsmakers en de minister. Wij gaan daar zeker mee door, hetzij in Stuurgroepverband hetzij als individuele ambassadeurs die ijveren voor de bestrijding van kindermishandeling.

Wij zijn graag bereid met u van gedachten te wisselen over onze bevindingen en de zaken die in onze ogen nu prioriteit hebben in de aanpak van dit kostbare, maatschappelijke probleem. We hebben er alle vertrouwen in dat u zorg draagt voor onverminderde voortgang van de aanpak van kindermishandeling in ons land.

Wij wensen u veel succes -en ook veel plezier- in uw nieuwe functie.

Hartelijke groet,

Mw. C.M.M. Noom
Namens de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling

C.c.
Dhr. I.W. Opstelten, minister van Veiligheid en Justitie (oud-voorzitter Stuurgroep)
Dhr. L. Wever, Mw. A. Zantinge, directie Jeugdzorg VWS

De Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling bestaat uit: Dhr. J.J.W. Esmeijer (gecommitteerde van de provincie Gelderland), Mw. J. ten Hoope (plv. hoofdofficier van justitie Rotterdam), Mw. M.H. van de Merwe (vertrouwensarts AMK Zuid-Holland en coördinator kindermishandeling Maasstad ziekenhuis), Dhr. P. Miltenburg (korpschef politie Gelderland-Midden), Mw. C.M.M. Noom (wethouder gemeente Zaanstad), Dhr. K. Veling (directeur Johan de Witt Scholengroep Den Haag), Dhr. J.C.M. Willems (onderzoeker kinderrechten / menselijke ontwikkeling Universiteit Maastricht), Mw. I. Comes (Stuurgroep secretaris)

Secretariaat Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling
Mw. I. Comes, Ernst & Young Advisory, Postbus 90636, 2509 LP, Den Haag.
Tel: 06 - 2908 3012, E-mail: ingrid.comes@nl.ey.com